

ТОНТЮМДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 34-35 (6875-6876)
1998 йил 5 май, сешанба

Сотувда эркин
нархда

ВАТАН ОЛТИН БЕШИГИМ

Юқори Чирчиқ туманидаги бизнес мактабда 200 га яқин угил-қиз ўқиш билан бир қаторда касб ҳунар ҳам ўрганишмоқда. Бизнес мактабига таълим устаси Комилжон Салимов раҳбарлик қилмоқда. «Оила йили» муносабати билан бизнес мактабда кушлаб талбирлар, учрашувлар утказилмоқда.

Яқинда туман хотин-қизлар кумитаси, «Маънавият ва маърифат» жамоатчилиқ маркази туман бўлими, Ўзбекистон Республикаси ёшларининг «Камолот» жамғармаси туман бўлимлари таъаббуси билан «Ватан олтин бешигим» мавзусида адабий кеча бўлиб утди.

Ушбу кечада Тошкент вилояти Ёзувчилар уюшмаси раиси Шарифа Салимова, истеъдодли шоира Фарида Усмоновалар иштирок этишиб кечанинг янги ёзган шеърларидан ўқиб беришди. Шундан сунг туман хотин-қизлар кумитаси раиси, ҳоким муовини Муборак Мирсалимова, туман «Суръат-Қаркин» газетаси бош муҳаррири Саидмаҳмуд Абдуллаевлар ҳам сузга чиқишди.

Кечада Республика дуторчи қизлар ансамблининг хушовоз хонандаси Мунаввара Абдуллажонова томонидан ижро этилган дилрабо қўшиқлар унинг иштирокчиларига манзур бўлди.

Латифжон МАНСУРОВ.
Тошкент вилояти,
Кавардон қишлоғи.

СПОРТГА МЕХҲ

Мен спортга жуда қизиқман. Жисмоний тарбия муаллими раҳматли Ёқуб ака Ботиров спортга қизиқишимга сабабчилар. 7-синфда ўқир эдик. Ўқитувчимиз анча вақт келмай қолдилар. Шунда юқори синфларга дарс берадиган Ёқуб ака жисмоний тарбия дарсини утдилар. Улар шунақа ажойиб

дарс олиб бордиларки, мен ва синфдошларим бу соатни орзиқиб кутадиган бўлдик.

1995 йилда Абдулла Авлоний номли иқтидорли болалар лицей-интернатининг 9-синфига қабул қилиндим. Бу ерда жисмоний тарбия дарсини Раббим ака Аҳмедов утар эканлар. Улар ҳам худди Ёқуб акадек мароқли

ва қизиқарли дарс олиб борар эканлар. Раббим акани ҳамма ўқувчилар ҳурмат қилишади.

Мен жисмоний тарбия ўқитувчим Раббим акага жисмонан тетиклик, чинор умридек узоқ ва мазмунли умр тилайман.

Шахло НОРБЎТАЕВА,
Сирдарё вилояти, Ховос туманидаги А. Авлоний номли иқтидорли болалар лицей-интернатининг 11-«Б» синф ўқувчиси.

МИЛЛИОНЕР МАКТАБ БЎЛДИ

Кунлар исиб, лойгарчиликлар камайгандан сунг мактабимизда ҳар ҳафтада шанбаликлар утказилиб турилди. Унда биз мактаб атрофини тозалаб, мевали ва манзарали дарахтлар утқаздик. Теракнинг узидан 4 минг туп эдик. Ҳашарда синфдошларимиздан Х. Султонов, С. Мусаев, Н. Журсев ва бошқалар жондиллари билан ишлашди. Менинг ҳисоб китобимга кура 5—6 йилдан сунг бу дарахтлар қурилиш хом ашёсига айланиб, миллион-миллион пул булар экан. Демак узимиз бўлмасак-да укаларимиз миллионер мактабда ўқишади.

Ойбек ШОХЎЖАЕВ,
Қашқадарё вилояти,
Чирокчи туманидаги А. Хўжаев номли мактабнинг 6-«А» синф ўқувчиси.

Ўқишларим қийиндир

Бири-биридан

Лекин «беш» им тайиндир

Алгебрадан!

«Беш» олмоқлик осонга

Тутмайди рости.

«Суфлёр» ҳам бир оғиз суз

Қўшмайди рости.

Тугри ёзиб қуйилган

Жавоб китобда,

Акам уста эди-да

Ахир ҳисобда!..

30 апрель-1 май кунлари Тошкентда биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ун биринчи сессияси бўлиб утди.

Сессияда депутатлар Давлат Ер кадастри туғрисидаги Қонун лойиҳасини маъқуладилар. Ўзбекистон Республикасининг Оила кодексини тасдиқладилар. У 1998 йил 1 сентябдан бошлаб кучга киради. Шунингдек, виждон эркинлиги ва диний

ташкilotлар туғрисидаги Қонун қабул қилинди.

Ўзбекистон Респуб-

ликаси Президенти Ислон Каримов Россия Федерацияси Президенти Борис Ельциннинг таклифи

га биноан шу йил 5—7 май кунлари давлат ташрифи билан Россия Федерациясига боради.

Республика Бадиий академиясининг кўргазмалар залида Ўзбекистон халқ рассоми, Бадиий академия аъзоси Раҳим Аҳмедов асарлари кўргазмаси очилди. Унда машҳур санъаткорнинг турли жанрларда яратган асарлари намойиш этилмоқда.

КЕЛИНОЙИЛАР БАҲСИ

Қишлоғимиз Фарғона водийсининг сулим тоғ этагида жойлашган. Енгинамизда маданият клуби бор. Яқинда шу клубда «Энг ибратли келин» мавзусида курик-танлов бўлиб утди. Бу курикда маҳалламиз келинлари — Одинахон, Зиёдахон, Маъмурахон, Муслимахон ва Муқимахонлар қатнашди. Унда келинойиларимизнинг эпчиллиги, пазандаллиги, зукколиги синаб утилди. Қизгин баҳс-мунозараларга бой булган курик-танловда биринчи уринни Одинахон ва Зиёдахонлар эгаллашди. Уларга хомийлар томонидан қимматбаҳо совғалар берилди. Биз ўқувчи қизлар келинойиларимиздан куп яхши ишларни ўрганиб олдик.

Клубимизда ҳар бир байрамга бағишланган турли мавзулардаги талбирлар утказилиб турилади.

Мафтуна ХОЛМАТОВА,
Фарғона вилояти, Ўзбекистон туманидаги Муқимий номли 8-мактабнинг 8-«Б» синф ўқувчиси.

ЁҚИШ ҲАМ ГАПМИ!..

- Гулноз, мен бир мактабга бориб, болаларни суратга олувдим, кўрсатайми? - деб колдилар бир куни Равиль амаки.

- Қани, кўрай-чи, - дедим кизикиб.

Қарасам, синфдаги қизлар ва ўғил болаларнинг бари бир хил оқ кўйлак ва костюм кийишган, худди кўғирчоқларга ўхшашади.

- Равиль амаки, бу болалар нега бир хил кийинишган? - сўрадим мен. - Ёки ҳаммасининг ота-оналари битта дўкондан кўйлак сотиб олишганмикин?

- Йўғ-э, бу болалар мактабда шунақанги бир хилдаги расмий кийим - форма кийишади, - деб тушунтирдилар Равиль амаки.

- Ҳамма болалар бир хил кийинишса жуда қизиқ кўринар экан-а, - дедим мен. - Улар қайси мактаб-

лалар ҳам бари бир хил кийинишар экан-а...

- Гулноз, шу болалар ўқийдиган мактабни кўришни истайсанми? - деб сўрадилар суҳбатимизни тинглаб ўтирган оғим.

- Албатта.

- Юр, унда бориб кўриб кела қоламиз.

Биз Тошкент шаҳар Акмал Икромов туманидаги 394-«Ором» ўқув таълим тарбия мажмуасига келдик. Ойимнинг айтишича, бу мажмуа боғча ва мактабдан иборат экан. Болалар аввал «Ором» боғчасига қатнашар экан. Кейин эса боғчаси билан қўшилиб кетган лицей-мактабда тўртинчи синфга қадар ўқишар экан.

Мактаблари жудаям чиройли, ҳаммаёқда гуллар ўсиб ётибди, мактаб атрофини қуршаган улкан дарахтларда қушларнинг чуғур-чуғури тинмайди, синфхоналар эса ёруғ ва озода.

Болаларнинг соғлом бўлиб ўсишлари учун ҳашаматли спорт зал ҳамма қулайликлар билан таъминланган. Жисмоний тарбия дарсидан баскетбол бўйича спорт устаси, халк

дингизми? - деб сўрадим улардан.

- Чарчаш қаёқда дейсан, болаларга кўшилиб ўзим ҳам бола бўлиб кетаман-у, - деди Валерий Сергеевич кулиб. Ҳозирги пайтда мактабда футбол, баскетбол, бадий гимнастика, каратэ бўйича спорт тўғараклари ишлаб турибди. «Эҳ, - ўйладим ўзимча, - агар уйимиз узок бўлмаганида эди, Хуршид укамни шу мактабга берар эдик». Чунки, укам каратэни яхши кўради, мазза қилиб тўғаракда шуғулланарди-да...

Шундай ўйлар билан 2-

«Б» синф ўқувчилари ўқиётган синфхонага етиб келганимизни сезмай қолибман. Уларга олий тоифали ўқитувчи Малика опа Муслимова математикадан дарс ўтаётган эканлар.

Малика опа дарсни содда тилда шунақанги яхши тушунтирар эканларки. Савол берганларида эса, синфдаги болаларнинг барчаси бирдай жавобга қўл кўтаришади.

- Бу синфга фақат аълочи болаларни йиғишганми? - деб сўрадим.

- Боланинг аълочи бўлиши ўқитувчининг қандай тушунтиришига боғлиқ, - дедилар оғим. - Агар синфда аълочилар кўп бўлса, демак бу ўқитувчиларнинг тажрибали эканлигидан далолат беради.

Ҳа, айтмоқчи, сал бўлмаса эсимдан чиқаёзибди. Мен мактабдаги «Балик-

рида соатлаб ўтириб, у кишининг ҳаракатларини диққат билан кузатаман, ҳатто ҳозир ўзим ҳам айрим нақшларни бемалол чиза оламан. Онам «Кўли гул ўғлимдан айланай» - дейдилар. Мен чизган нақшни кўриб мўйқалам соҳиби бўлишимга омад тиланг-азиз тенгдошлар!

Феруз РАЖАБОВ,
Бухоро вилояти,
Ғиждувон туманидаги
4-мактабнинг 5-«А» синф
ўқувчиси.

ча» номли тикувчилик тўғарагини ҳам кўрдим. Тўғарак раҳбари Матлуба

опа Қосимова қизларга сидқидилдан чеварлик сирасорларини ўргатар эканлар. Мен тенгги қизчалар жажжи бармоқчаларида нина тутиб, худди ҳақиқий чевар холалар сингари тез-тез тикаётганларини кўриб бирам хавасим келдики...

Юнус Ражабий номидаги мусиқа педагогика билим юртини тамомлаган олий тоифали ўқитувчи Моҳира опа Максудова эса болаларга дарс бериш билан бирга Тошкент авиация институтининг иқтисод факультетида сиртдан ўқиётган эканлар.

Инглиз тили машғулотларини эса 27 йиллик иш тажрибасига эга бўлган олий тоифали ўқитувчи Лутфиниса опа Тиллаева олиб борар эканлар.

- Болаларга чет тилларини боғча ёшидан бошлаб, талаффузига эътибор берган ҳолда осонроқ сўзларни ёдлатишдан бошлаш лозим, - дедилар

Лутфиниса опа. - Бола мактабга бора бошлаганидан сўнг узлуксиз машғулоти олиб борилса

яхши натижа беради.

Лутфиниса опанинг сўзларини тинглаб туриб, хаёлимга бир фикр келиб қолди. Агар болага инглиз тилини боғча ёшидан бошлаб ўқитиш лозим бўлса, демак мен ҳам эртадан бошлабоқ ўқитувчи бўлиб оламан. Қандай қилиб дейсизларми? Мактабда ўқиганларимни боғчага бораётган Хуршид укамга ўргатаман-да. Қани, ойимга айтмай туриб, олдин бир синаб кўраймикин?

- Қалай, мактабимиз ёқдими сенга? - деб сўрадилар кетаётганимда мактаб илмий бўлим мудирини, олий тоифали ўқитувчи Дилором опа Асадова.

- Ёқиш ҳам гапми!.. - дедим мен бор таассуротимни шу бир оғиз сўз билан ифодалаб.

Гулноз ТОЖИБОЕВА,
Тошкентдаги 252-мактаб ўқувчиси.

да ўқишар экан?

- Тошкент шаҳридаги 394- «Ором» ўқув тарбия мажмуасининг 1-синф ўқувчилари экан, - жавоб бердилар Равиль амаки. - Қарагин, мана улар жисмоний тарбия дарсида машғулоти ўтишяпти.

- Жисмоний тарбия дарсида шуғулланаётган бо-

таълими аълочиси Валерий Сергеевич Канонеров сабоқ берар эканлар.

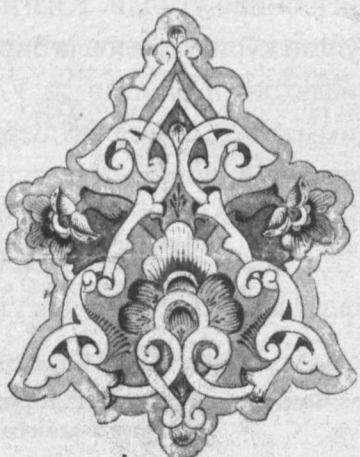
Валерий Сергеевичнинг 35 йилдан бери жисмоний тарбиядан дарс беришларини эшитиб, хайратдан оғзим очилиб қолди.

- Шунча йилдан бери дарс беравериб чарчама-

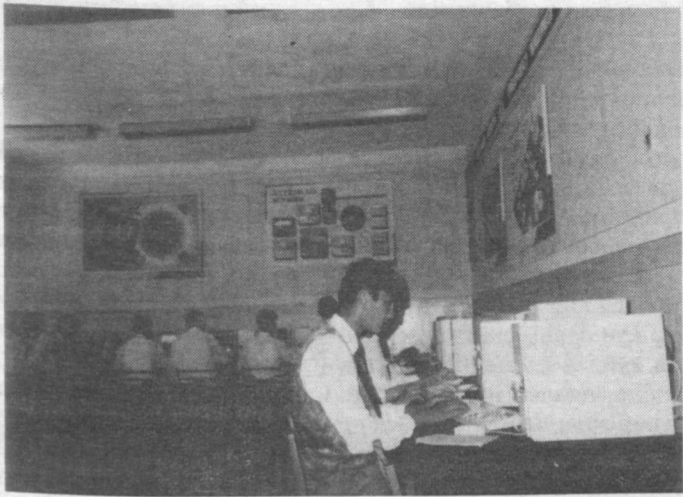
МЎЙҚАЛАМ СОҲИБИ БЎЛАМАН

ОРЗУ

Дадажоним Собир Ражабов-ажойиб нақшлар чизадилар. Дадамга қараб хавасим келади. Чунки ҳар қандай нақшни тез ва чакқон чиза оладилар. Ганчдан тайёрланган нақшлар билан безатилган хонамизга кирсангиз оғзингиз очилиб қолади. Ҳозирги кунда уйларни безаш ана шундай нақшлар асосида бўляпти. Мен бўш вақтимда дадамнинг ёнла-

Maktabim faxrim! Niyat!
Yaqindagina ustozimiz Movjuda opa sirifimizdan sata oquvchisini ehtarog maktabga kelishimizni iltimos qilolilar. Biz keldek. Shu kuni maktabimiz direktori Feruza opa Madaminova, musiga takbarimiz Nargiza opamlar va biologiya oqituvchimiz Qurri opamlar bilan bizgalikda „Oila yili“ga bag'ishlangan „Ozbekiston mening Vatanim“ ko'rik-tanloviga bordik. Dramizda 9-sinf oquvchisi Zafar Mirzayev ham boz edi. Zafar aka o'zining tanlovga tayyozlagan go'shiyini ijro etdi. Keyin bil-sak Zafar akamiz shakar bo'yicha birinchi likni egallabdi. Bizlar eshitib juda quvondik.
Maktabimiz ildamlab bormogda. Makalatura, metal-lom terishola ham namunali o'rinni olmogehimiz.
Iskandar Odilov,
To'şkent shakar, Hamza tumaniidagi 206-maktabning 2-9 sinf oquvchisi.

Кумуш кўшкда Ой соч тараб, Куёш унинг жамолига маҳлиё бўлиб ўтирадиган, шамшод дарахтларнинг бўйи булутларга етган, булоқларидан оби-ҳаёт жилдираб, тош ташласанг еридан дон унгувчи афсонавий бир юртда патлари оловдек ёниб товланувчи доно қуш Қақнус яшайди. У ҳар куни эрта тонгдан оқшомга қадар мунаввари олам — Куёш ҳақида мадҳия ўқиб сайраркан. Унинг ўткир овозидан тошлар ҳам мумдек эриб кетаркан. Йиллар ўтиб қарилликнинг шарпаси яқинлашаётганини сезган Қақнус энг баланд дарахтнинг қоқ учига қуруқ шохлардан уя ясаркан ва шу қадар жозибали сайрарканки, ҳатто Куёш ҳам маҳлиё бўлиб йўлини йўқотиб қўяр ва уфқда узоқ вақт қолиб кетаркан. Ниҳоят, куёшнинг сўнгги нурлари уфқ ортига ўтиб кетганида Қақнус ўтирган қуруқ шохларда ёрқин аланга порларкан. Қақнус ёнаётган шохлар устида мағрур турганча сайрай-сайрай ёниб кетаркан ва оламдан хабар олгани шошилиб чиққан Ой бир сиқимгина кулни кўраркан.

Яна Куёш чиқиб, янги кун бошланганида кўнғир кулдан куч-қудратга тўла ва янада гўзалроқ ёш Қақнус бунёд бўларкан. Шу тариқа минглаб йиллар ўтибди, қанча сувлар оқиб кетибди...

Бир куни қуруқ шохлардан уя ясай бошлаган Қақнуснинг қулоғига галати сано урилибди. Бу — инсонларнинг овози эмиш. У қилаётган

ишини ҳам ташлаб овоз келаётган томонга ошиқибди, қизиқиши бурч туйғусидан устун келибди. Ёш йигит-қизларнинг овози унга маёқ бўлибди ва Ўзбекистон деб аталмиш жаннатмакон бир юртга олиб келибди.

Қақнус қарасаки, Тошкент халқа йулининг ёнида, Юнусободга яқин жойда — сулим оромгоҳда бир гуруҳ йигит-қизлар давра қуриб ўти-

уқишларини тушунди. Бу лицейдаги ўқиш даврининг биринчи йили «Тайёрлов булими» ҳисобланиб, кейинги йилларда 1-2-ва 3-синфлар дейилади экан. Мактаблардан фарқли улароқ, бу ерда ўқувчилар бир йилда битта фандан 6—7 маротаба имтиҳон топширадилар, инглиз тилидан эса ҳар 10 кунда ўз билимларини синовдан утқаздилар. Чунки, 2-синфдан бошлаб аниқ фанларнинг барчаси инглиз тилида олиб борилади.

«Қизиқ-ку, — деб ўйлабди Қақнус ўзича, — ҳар ўн кунда бир марта имтиҳон топшириш болаларга оғирлик қилмасмикин?».

Қақнус бир айланиб успириин йигитчага айланибди-ю, лицейда ўқиётган болаларни гапга солибди. Унга биринчи бўлиб дуч келган банкчилик гуруҳининг 2-«А» синф ўқувчиси Улуғбек Ҳасанов ко-

ТУРК ЛИЦЕЙИДАГИ ҚАҚНУС

ришар, уртада бир қиз шеър ўқир экан. Қақнус бир чеккага қунибди ва шеърга қулоқ тутибди. Ёшлар шеър тинглашга шунчалар берилиб кетишганмишки, ёнгиналарида турган Қақнусни ҳатто сезишмабди ҳам.

Узининг сирли қобилиятини ишга солибди. Унинг назари каттароқ ёшдаги бир кишига тушибди ва шу заҳотиёқ унинг Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ва Туркиянинг «Силм эйтим тесислар ва тижорат аноним ширкати» уртасида тузилган шартномага кура асос солинган ўзбек-турк ҳамкорлигидаги лицей мудирининг уринбосари Муродбей Қая эканлигини билиб олибди. Қақнус Муродбей Қаянинг миясидан келаётган маълумотлардан бу лицейга 8-синфни битирган ва тест-синовлардан юқори балл тушлаган ўқувчилар қабул қилиниб, 4 йил давомида

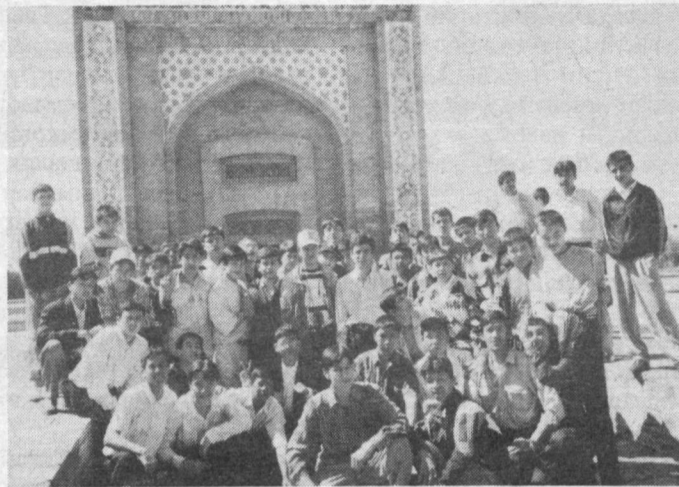
мпьютер фанидан вилоят олимпиадасида 1-урин совриндори бўлган экан.

— Лицейимизда барча фанлар тажрибали ўқитувчилар томонидан олиб борилади, — деб тушунтирибди Улуғбек Қақнусга. — Шу туфайли ҳам ўн кунда бир имтиҳон топшириш оғирлик қилмайди, қайтанга билимларимизни мустаҳкамлашга ёрдам беради. Мен ўзим компьютер дарсларини яхши кўраман. 1-синфда ўқиётганимизда «Интерком» клуби ташкил этиларкан, уни янги келган турк ўқувчиси бошқараркан, деб эшитдик-да, у аъзо бўлишга шошилдик. Ҳозир лицей ҳаётини клубимизсиз тасаввур этиш қийин. Биз биргаликда «INTER NEWS» номли газетамизни чиқаряпмиз, телевизион клуб ташкил этдик. У орқали бевосита дунёнинг турли мамлакатларидаги янгиликларни, соҳаларимизга доир кўрсатувларни ўз телеэкранларимизга узатяпмиз.

Қақнуснинг эътиборини тортган яна бир йигитча молия гуруҳининг 2-«А» синф ўқувчиси Ботиржон Гаффоров экан. У физика фанидан вилоят олимпиадасида 1-урин совриндори бўлибди.

— Лицейда фанлар 3 тилда — инглиз, турк ва ўзбек тилида олиб борилиши бизнинг ҳам тил урганишимизга, ҳам дарсларни пухта узлаштиришимизга ёрдам беради,

Менинг мактабим

— дебди Ботиржон Қақнусга. — Тажрибали ўқитувчиларимиздан Ботир Муҳаммадиев, Ҳамзабей, Мустафо Ўжал, Фотиҳ Арслонтош, Хайрулла Умаров, Салбқая, Ором Саидакбарова каби устозларимиз ўқувчилардан нафақат билим, балки меҳрини ҳам аямайдилар.

қиб, сўлим оромгоҳларда дам олдик, ўтган йилги битирувчиларимиз бизни унутманглар деб мевали дарахтлар экиб кетишганди. Ўзлари ҳам бизни унутмай, тез-тез келиб туришади.

— Болаларнинг билимга чанқоқлиги, уларга булган меҳрим мени бу юртдан кетказмаяпти, деди яна бир ўқитувчи — Мустафобей Ўжал. — Гарчи шартномам 1 йилга тузилган бўлса-да, 5 йилдан бери Термиз, Фаргона, Хоразм ва Тошкентдаги ўзбек-турк лицейларида ишлаб келмоқдаман.

Қақнус замонавий ўқув ускуналари билан жиҳозланган синфларда қалдирғочдай тизилиб турган компьютерларни ва исталган китобни топиш мумкин булган кутубхонани қуриб чиқибди. «Мен ҳам юрган эканман-да узимни тенгсиз доно санаб, ҳали манави ёшлардан сабоқ олишим керак экан-ку, — дебди Қақнус ўзича. — Болаларнинг билим олишлари учун шунчалик имкон яратган инсонларга балли-ей! Булди, энди тоабат шу болалар орасида яшаганим бўлсин».

Қақнус ун беш ёшли успирикисфасида ўзбек-турк лицейдаги машғулотларга қатнай бошлабди. У зур иштиёқ билан иқтисод ҳамда банкчилик гуруҳларининг ўқувчилари орасида юрганмиш, молия ва банкчилик сир-асрорларини сидқидилдан ўрганаётганмиш...

**Муҳаббат ЙЎЛДОШЕВА,
Дилрабо ДАВЛАТОВА.**

Республикамизда таниқли болалар ёзувчиси Сафар БАРНОЕВни «Тонг юлдузи» укучиларига таништириб утирсак, купчиликка эриш туюлиши мумкин. Чунки, Сафар ака салкам қирқ йиллик ижодий фаолияти давомида ҳозирги болаларнинг ота-боболарига ҳам таниш бўлиб қолган. Шундай бўлса-да, биз атайлаб у кишини қайта таништиришга қарор қилдик. Қайта танишиб куйилса, фаромушхотирлик учун андак хижолатпазлик булади-ю, кейин хурсанд буласиз.

Америкалик машҳур ёзувчи Марк Твен «Том тоғанинг кулбаси», «Том Сойернинг саргузаштлари», «Гекльберри Финн саргузаштлари» каби улмас романларини укучилар ҳукмига ҳавола этган пайтлари (XIX аср охири ва XX аср бошлари) Шимолий Америка қитъасида ирқчилик ва миллатлар уртасидаги тенгсизлик каби ижтимоий муаммолар жамиятни ич-ичидан емираётган эди. Расмий сиёсат ирқчиликни ошқора куллаб-қувватламаса ҳам, аммо фуқаро онига сингиб қолган утмиш сарқитлари қаршисида унча-мунча сиёсатдонлар додираб қолишарди. Собиқ Шу-ро Иттифоқи даврида одамлар «оқ» ва «қизиллар»га ажратилгани сингари Америка аҳолиси «оқ» ва «қора»га ажратиларди. Биринчи ҳолатда (СССРда) инсоннинг ижтимоий келиб чиқиши асосий мезон бўлса, иккинчи ҳолатда (АҚШда) инсоннинг биологик хусусиятлари — танасининг ранги ҳал қилувчи мезон сифатида яловбардорлик қиларди. «Ёвузлик салтанати» (Р. Рейган ибораси) емирилгандан кейингина собиқ Иттифоқ ҳудудида ижтимоий тенгсизлик барҳам топди. Америкаликлар эса жамиятни кемираётган касалликка қарши сабр-тоқат билан кураш олиб бордилар. Бу кураш жаҳасида Мартин Лютер Кинг уз жонини фидо қилди. Агар Марк Твен уз асарларида ирқчиликка қарши дустлик, садоқат каби инсоний фазилатларни тақиб қилмаганда ва қора танли болаларни, кулбаларда яшайдиган «тоға»ларни инсон сифатида улуғламаганда, балки М. Л. Кинг тимсолидаги фидокорлик ҳам ҳеч қандай самара бермасди. Демокчимизки, америкалик укучилар Марк Твен китобларини уқиб вояга етдилар, уларнинг қалбига ёшлиқдан эгулик го-

си, қора танли тенгдошларига нисбатан соф инсоний меҳр-муҳаббат туйғуси уқ илди-дек урнашиб олди. Марк Твен рудида тарбияланган болалар (аввало, оқ танли болалар, чунки илгари ушларгина бемалол китобхонлик қилиш имкониятига эга эдилар) кейинчалик давлат бошқаруви тизимидан муҳим урин эгаллагач, қонун барчага баробар эканини қарор топтириш учун курашдилар, сайлов кампанияси даврида оқ ва қораларнинг ҳақ-ҳуқуқини ҳимоя қилишга ваъда бердилар. Сўнгра, амалда ваъдага вафо қилдилар.

Биринчи хулоса. Жаҳон болалар адабиёти мисолидан ҳам куришиб турибдики, болалар ёзувчиси ёзган китобни, биринчи навбатда, катталар уқиши керак. Аммо, катталар аллақачон китобхонлик ёшидан утиб кетиб, тирикчилик ташвишларига фарқ бўлиб кетгани боис ҳатто «катталар адабиёти»ни ҳам уқимадилар. Бироқ, китобхон ёшлар — булажак давлат арбоблари, жамиятнинг келажаги ҳаргиз билимга чанқоқ булади. Айниқса, улар жамиятшунослик, инсоншунослик илмини имкон қадар мукамал эгаллашга интиладилар. Бундай чанқоқликни, бундай интилишни фақат бадий адабиёт воситасида қондириш мумкин. Болалар ёзувчиси узи эккан ниҳол мевасини келажакда куради. Эҳтимол, ниҳолчалар мевага кирган пайтларда муаллиф ҳаётдан куз юмган булади (афсуски, Марк Твен ҳам Шимолий Америкада ротакамига ирқчиликка барҳам берилганини курамай кетади).

Хуш, бундай «оқилона» фикр-мулоҳазаларнинг Сафар Барноев ижодига нима алоқаси бор? Ахир, «танишув»нинг вазифаси фақат таништиришдан иборат эмасми?

Рукнинг вазифаси фақат маълумот бериш билан чекланмайди, лозим топилса, таҳлил ҳам урин берилди. Бизнингча, ҳақиқий адабиётнинг ижтимоий вазифаси нимадан иборат эканини ёшлиқдан би-

ТАНИШУВ

либ куйиш керак. Худди шу маънода жаҳон адабиёти дурдоналаридан мисол келтирилди. Мана, энди худди шундай нуқтаи назар билан таниқли ёзувчимиз Сафар Барноевнинг ижодидан мисол келтирамыз.

1996 йил «Чулпон» нашриётида Сафар Барноевнинг «Болаларга аталган энг яхши асарлар» курик-танловида голиб чиққан «Нилуфарнинг олмалари» номли ҳикоялар туркуми чоп этилган. Китобга истеъдодли шоир Ҳамза-Имомбердиев (худо раҳмат қилсин!) муҳаррирлик қилган. Тушламдаги илк ҳикоя «Нилуфарнинг

хабар олгани боришади. Афсуски, Нилуфарга атаб экилган олма ниҳолчаси қовжираб қолган эди (аслида, кучат эрта баҳорда экилиши лозим). «Фақат сенга айтмовдим, ниҳол эккан бола доим кулиб, уйнаб юриши керак», деб танбех беради бобо. Бир қарашда бобо уз набирасини алдаётгандек туюлади. Дарҳақиқат, Нилуфар бир кун олдин сингилчаси билан куйлак талашиб уришган, остона юмалаб йиғлаган эди. Куриб қолган ниҳолчага ачиниб: «Энди сира йиғламайман», деб чин дилдан ваъда берди Нилуфар. Қолаверса, хархаша оқибатида ниҳолча куриб қолиши туғрисида сингилчасига

ҳам «амри маъруф» қилади. Шу тарзда опасингил тарбияланади, яъни «яхши бола» буладилар. Адабиётда «шартлилик» деган гап булади. Бу ҳикояда шартлиликнинг икки ҳолатига дуч келамиз: биринчиси, одатда, кучат эрта баҳор эки кеч кузда экилади. Лекин, «муртли амаки»га улакишган бобо ва набира олма пишиги мавсумида кучат экади. Истисно тариқасида «эксперимент — тажриба» утказила-

ди. Ҳаётда ҳам шундай бўлиши мумкин — умумий қонун-қоидалардан чекинишни «шартлилик» сифатида қабул қилиш лозим. Иккинчиси, «ниҳол эккан бола доим кулиб, уйнаб юриши керак», дейди бобо. Дафъатан, бу гаплар ёш болани алдаш учун, яъни болага «туғри тарбия» бериш ниятида ёлгон гапирилаётгандек туюлади. Бироқ, бобонинг гаплари ёлгон эмас. Табиатшунос олимлар томонидан утказилган тажрибалардан маълум булдики, тева-рак-атрофдаги одамларнинг кайфияти ҳам усимликларга ижобий ёки салбий таъсир курсатар экан. Хусусан, маст-аласт кимса гул-чечаклар ёнидан утиб қолса, очилиб турган гуллар ҳам сулиб қолади. Қувноқ кизлар гулзор оралаб утсалар, ҳатто гунчалар ҳам очилиб кетади! Демак, бобо илмий тажрибаларга асосланиб, табиат қонунини оддийгина тилда этироф этади, холос. Бобоси рост гапираётганини ич-ичидан сезиб турган набира эса илмий ҳақиқатта шубҳасиз ипонади. Демак, «шартлилик»ка амал қилган ёзувчи икки ҳолатда ҳам ҳаёт ҳақиқатидан чекинмайди, фақат уша ҳақиқатни соддалаштириб ифодалайди, холос. Аслида ҳам «шартлилик» ҳаёт ҳақиқатидан узоқ булмаслиги керак. Булиши мумкин булган ҳодиса асосида яратилган бадий асар узоқ умр куради.

Иккинчи хулоса. Сафар Барноевнинг биз юқорида қисман таҳлил этганимиз ҳикоя мисолидан ҳам куришиб турибдики, болалар ёзувчиси ёзган китобни, биринчи навбатда, катталар уқиса чакки булмасди. Чунки, «қора муртли амаки» куриқлаётган олмазорда ср би-

лан битта бўлиб тукилиб етган олмалардан ёки ерга тегай деб эгилиб турган шохдан утган-кетган болалар биттадан узиб олса, ҳосилнинг чуги камайиб қолмасди. Шундоқ ҳам салгина шамол эсиб қолса, шиғил олма дув этиб тукилади ва то кузгача ириб-чириб кетади. Беғубор бола-кайнинг кунгли, наҳот, битта олма учун огритилса?! Наҳот, «қора муртли амаки»лар болалар дунёси билан ҳисоблаш-маса?! Ахир, болалар шундоқ ҳам қатъий назорат остида вояга етадилар, шундоқ ҳам уларнинг хаёллари, фантазияси чекланиб бораётир. Ваҳоланки, илм-фан ёки ижтимоий турмушнинг ҳар қандай жаҳасида фаолият курсатишга эрта-индин сафарбар этиладиган ёш авлод, аввало, уз вазифасига ижодий ёндошса, гина хаёлий уфқлар — том маънодаги тараққиёт сари ҳаракат бўлиши мумкин. Боз устига, кап-катта бобо истисно тариқасида, барча жавобгарликни зиммасига олиб, қизалоқнинг кунгли учун бир донагина олма узиб олишга рухсат берганини куриб-билиб турган қоровулнинг важоҳатидан роботга хос учқун сачрайди. «Йулнинг ҳақи, йуловчининг ҳақи», деган тушунчалар бор эди. Мева-чева, қовун пишган кезлари ота-боболаримиз атайлаб боғ деворларининг бир четини бузиб, ичкарига одамлар утадиган йулка куриб қуярдилар. Полиз тепасида, боғда сийилган мева-чева, қовун-тарвуз учун ҳақ олинмасди. Мурғак Нилуфар ҳозир ҳам шундай булса керак деб уйлайди. Ота-боболаримиздан қолган урф-одатлар туғрисидаги маълумотлар унга қондан — ирсиятдан утган Ҳали бобоси унга узбекона урф-одатлар ҳақида тушунча беришга улгурмаган бўлиши мумкин. Агар қоровул илк мустақил ҳаракат учун дарҳол танбех бермаганда, эҳтимол, бобо йул-йулкай набирасига насиҳат қилиб кетарди. Балки, келаси сафар Нилуфар қоровулдан узр сурарди... «Нилуфарнинг олмалари» кишида мана шундай фикр-мулоҳазалар уйғотади. Шубҳасиз, бу ҳикояни уқиган болалар вояга етгач, асло «қора муртли амаки»нинг жоҳилна хатти-ҳаракатларини такрорламайдилар. Зотан, болалар ёзувчиси узи эккан ниҳолча мевасини келажакда кура-

ди. Сафар Барноев туғри маънода ҳам, кучма маънода ҳам сабр-тоқат билан боғ яратаётган заҳматкаш ёзувчиларимиздан. Боғбон ҳеч қачон нафақахурлар сафидан жой олмайди — удоим боғи билан яшайди, боғим деб яшайди. «Кичкина Хужа Насриддин» — беш мучал туйини нишонлаётган севимли ёзувчимизнинг янги боғларидан бири. Сара боғнинг асоси яратилибди. Фақат боғбонга боғлиқ булмаган сабабларга кура, унда бунда беғона утлар пайдо бўлибди. Қайта ишлов пайтида барча «ет унсулар» бартараф этилишига асло шубҳаланмаймиз.

Кулингиз дард курмасин, боғбон бобо!

(Ёзувчи ҳақида 13-бетда ўқийсиз, Бола БАХШИ

БОҒ ЯРАТАЁТГАН

ЁЗУВЧИ

олмалари» деб аталади. Қисқача мазмуни: бобо ва Нилуфар исми набира ёзнинг ёруғ кунлари дала-ҳовлига йул оладилар. Темирийулдан утишгач, чап тарафдаги олмазор қизалоқнинг диққатини тортади: «Қоровул амаки болаларни уришмайди», деб у шохда осилиб турган олмага кул чузади. Шу пайт атрофда от миниб айланиб юрадиган «муртли амаки» пайдо булади ва: «Ҳар бири биттадан узиб олаверса, олма қоладими!» деб қизалоқни изза қилади. Эртаси куни бобо билан набира дала-ҳовлига мева-ли кучатлар экадилар. Олма ниҳолчасини Нилуфар ушлаб туради. Кечга томон шаҳарга қайтадилар: от минган қоровул уларнинг олдида чиқиб қолади, бобо у билан саломалик қилади. Албатта, бобосининг хушмуомаласи Нилуфарга ёқмайди. Орадан бир неча кун утгач, улар ниҳолчалардан

Султон Анваров мусикаси, Сафар Барноев шеъри.

МЕНИНГ ҚИШЛОҒИМ

*Бир томони чаман боғ,
Бир томони кенг ўтлоғ.
Бир томони қорди тоғ,
Менинг олтин қишлоғим.*

*Мевалари хилма-хил,
Одамлари ширин тил,
Ота-инидек аҳил,
Менинг олтин қишлоғим.*

*Бўлсанг бирига меҳмон,
Бириси бўлар мезбон
Доим очик дастурхон
Менинг олтин қишлоғим.*

*Эртак-чўпчакка макон
Бойликлари бир жаҳон,
Обрули бобо дехшон
Менинг олтин қишлоғим.*

Тезроқ

Бир томони чаман боғ, Бир томони кенг ўтлоғ, Бир томони қорди тоғ, Менинг олтин қишлоғим.

Мевалари хилма-хил, Одамлари ширин тил, Ота-инидек аҳил, Менинг олтин қишлоғим.

Бўлсанг бирига меҳмон, Бириси бўлар мезбон Доим очик дастурхон Менинг олтин қишлоғим.

Эртак-чўпчакка макон, Бойликлари бир жаҳон, Обрули бобо дехшон Менинг олтин қишлоғим.

ЁШ ИҚТИСОДИ

YOSH IQTISODCHI

“Тонг юлдузи”га илова
иқтисодий газета

ФАХРИЙЛАР

9 май - Ғалаба куни

Тинчлик нашидасин тотиб,
Истиқболга нигоҳ отиб,
Нишонларин жаранглашиб,
Юрар бизнинг фахрийлар.
Турар бизнинг фахрийлар.
Урушда соғ қолган одам
Учун кўрган ҳар кун байрам.
Жангга беришиб барҳам,
Сурар даврон фахрийлар,
Мағрур инсон фахрийлар.
Тетик-бардам улар ҳамон,
Келди бугун дорил замон,
Бахтимизга бўлинг омон,
Бизнинг доно фахрийлар.
Азиз бобом фахрийлар.

Маъмура АЗИМОВА.

БОБОЛАРИМ ЖАСОРАТИ

Ғалаба кунини ҳамма ҳар хил тушунади. Мен “Ғалаба куни” деганда 1941-1945 йилларда фашистлар тормор қилинганлигини тушунаман. Бу ғалабага осонликча эришилмаган, чунки бу беш йил ичида одамлар жуда кўп қийинчиликлар кўришган. Ватанни ҳимоя қилиш учун ҳайқириб келган “аждар” билан олишган халқимиз оч-наҳор, кечани кеча, кундузни кундуз демай ҳаракат қилишган. Мен урушнинг машаққатлари ҳақида бобомдан

(худо раҳмат қилсин уларни) эшитганман. Бобом уруш қатнашчиси эдилар. Уруш тугагач, кўп одамлар ногирон бўлиб қайтганлар. Мен бундай ногирон, жароҳатланганларни кўп кўрганман. Ёшлигимдан ойижонимнинг ишхоналари - ТошДУ га кўп бориб тураман. Шу ерда Анвар Шомақсудов деган киши ишлардилар. Қачон қарасам, ҳайрон бўлардим: у киши ҳар доим чап қўллари билан кўришар эдилар. Ўнг қўлларини ҳеч

узатмас эдилар. Кейин билсам, бу уруш жароҳати экан. Улардан бунинг сабабини сўраганимда уруш ҳақида кўп воқеаларни айтиб берганлар. Бобом ва Анвар дадани ҳамда бошқа уруш қатнашчиларини бир умрга ногирон қилган урушнинг оти ўчсин, ҳеч қачон уруш бўлмасин. Барча уруш қатнашчилари бўлмиш. боболаримга сиҳат-саломатлик тилайман.
Сухробжон АКБАРОВ.
Тошкент шаҳридаги
28-ўрта мактабнинг
4- “Д” синф ўқувчиси

Ўқувчининг асосий бурчи

ёки аълочилар партаси

Ўқувчиларнинг яхши билим олиши ўқитувчининг ўз ўқувчиларига нисбатан талабчанлигига ҳам боғлиқ деб ўйлайман. Ўқитувчи болаларга топширилган вазифани изчил текшириб, сўраб бориши лозим.

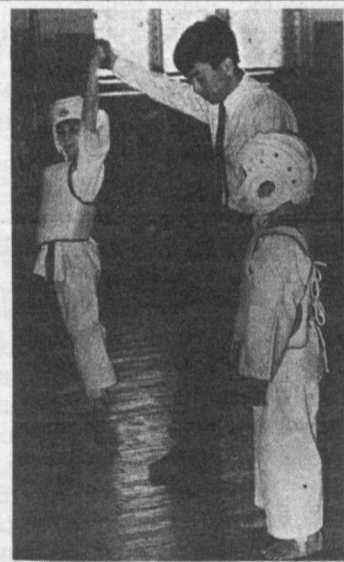
Бизнинг мактабда ўқитувчимиз Моҳиниса опа Абдурахмонова уй вазифасини аъло бажарган ўқувчиларни алоҳида безатилган партага ўтказиб қўядилар. Аксинча, вазифани бажармаган, китоб ё дафтари қолиб кетган ўқувчини навбатчи қилиб, пол ювдирадилар. Ўртоқларидан уялган ўқувчи эса албатта вазифани бажариб келади. Натижада бола тобора билим олишга қизиқади. Албатта, билим олиш ўқувчининг ўзига боғлиқ. Лекин биз - ўқувчиларда ёмон одат бор. “Ўқитувчимиз берган топширигини сўрамайди, тайёрламасам ҳам бўлади” деб ўзимизнинг вазифамизга бепарво қараймиз. Бора-бора эса бу ҳолат бурч ҳиссимизни сусайтиради ва лоқайд бўлиб қоламиз. Ўқувчи халқи доим шунақа, бизга талабчанлик зарур. Талабчанлик масъулият ҳиссини кучайтиради. Масъулият ҳисси эса, бурч ҳиссининг зарурий замини бўлади.

Насиба УММАТАЛИЕВА,
Андижон вилояти, Бўз туманидаги
2-ўрта мактабнинг 10-синф ўқувчиси.

Спорт

КИКБОКСИНГЧИЛАРИМИЗ ҒАЛАБАСИ

Қирғизистонда ўсмирлар ўртасида кикбоксинг бўйича 2-халқаро мусобақа бўлиб ўтди. Унда Марказий Осиё мамлакатларидан келган ўсмирлар ўзаро беллашдилар. Ўзбекистонлик ўсмирлар спортнинг бу тури бобида ҳам республикамиз номини баланд кўтаришга муваффақ бўлдилар. Юртдошларимиз мамлакатимизга 14 та медаль билан қайтдилар.

Ўзбекистон - Ватаним менинг

Булбул чаманини куйлайди.
Кўнгли Ватанини ўйлайди.

Лекин бир нечта булбул биргаликда - жўровоз бўлиб куйлаганини кўрган борми? Ватан ҳақида ҳар бир инсон ўзича қайғуради, ўзига етарли даражада у билан фахрланади. Аммо ҳамма ҳам қалбидаги Ватанга муҳаббатини назор этишга қодир эмас.

Фақат жуда сезгир руҳшуносларгина, жуда моҳир педагогларгина гулгунчалар бағридаги ифронни илғай оладилар. Моҳир санъаткорларгина болалар юрагида жириллаб ётган Ватан туйғуси булоқлари кузларини очиб, жарандор ирмоқларни кашф этадилар.

Юртбошимиз ташаббуси билан сўнгги йилларда ўтказилаётган анъанавий кўшиқ байрамларида гоҳ у, гоҳ бу жамоалар байроқдорлик қилмоқда. Фақат... пойтахтимиз мактаб ўқувчиларининг “Илҳом чашмалари” кўрик-танловига Собир Раҳимов тумани болаларининг терма жамоаси ҳаммиша энг юқори натижаларни қўлга киритаётди. Туман кўшимча таълим мажмуи (Болалар ижодиёти маркази)нинг тўғрақ раҳбари, республика халқ таълими аълочиси Иброҳимжон Рўзиев бошчилигида хор жамоалари сафи йилдан йилга кенгайиб бормоқда, санъатнинг сеҳрли оламига ошно бўлаётди.

ВАТАН МАДҲИНИ КЎЙЛАБ ЎПАМАН ЮРТ БАЙРОҒИНИ

Кунни кеча бу жамоа булбулчалари ҳам Оила йилига бағишлаб ўтказилаётган “Илҳом чашмалари” кўрик-танловига қатнашиш учун Ҳамза номидаги академик театр биносига келдилар. Театр биноси олдидаги саҳнада ёш санъаткорлар янграган карнай-сурнай садолари пойтахт марказига тўй нашидасини таратди. Муҳташам

бинонинг ёпиқ айвони (фойе)ни тўлдириб ўйнаган раққоса қизалоқлар хиромии йиғилганлар кўнглига сурур бахш этди. Томоша зали ва саҳнани тўлдириб мағрур турган мингга яқин болалар жўр бўлиб куйлаган “Ўзбекистон Республикаси Мадҳияси” одамгина эмас, оламда гурур уйғотди, десак хато бўлмас.

* Ортидан тумандаги 24, 224, 243, 196, 185-мактаблар ўқувчилар жамоаларидан иборат йиғма хор дастаси, 16, 133, 234, 298, 11, 111, 24, 242-мактаблар қошидаги ўғил болалар ва катта хор гуруҳлари, рубобчилар ва дуторчилар, фольклор, вокал, СОЛО-рақс дасталари ижроларидаги кўшиқ ва рақслар маҳорат оқшишларга сазовор бўлди.

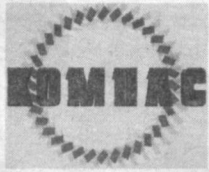
Ҳар бири 20-100 ўқувчидан ташкил топган бу дасталар аъзолари дарсдан ташқари вақтларда ўз мактабларида машғулот ўтказсалар-да улар қатнашаётган дасталар туман кўшимча таълим мажмуи (директори Муҳаббат Газиева) тасарруфида. Мактаблар қошидаги бу тўғрақлардан ташқари мажмуанинг ўзида ҳам 10 га яқин вокал, мусиқа, рақс тўғрақлари фаол ишлаётди. Минг нафарга яқин ёш санъатсеварлар Тоҳир Нурматов, Обид Ёқубов, Мукаррама Мадаминова, Рашида Азимова, Феруза Жанталиева, Салоҳиддин Нуралиев сингари устозлардан санъат сабоғини олаётдилар. Уларга Назира Маматқулова, Шуқурилло Рўзиев, Абдували Абдуллаевдек мусиқачи мураббийлар жўрнавоз бўлаётди.

Азиз муштарий! Шунча мактабларнинг қанчадан қанча ўқувчиларининг ижро маҳоратларини

бир текисда ўстириш осон эмаслигини яхши биласиз. Устига устак, ўнга яқин устоздан сабоқ олаётган булбулчалар, биргаликда жўр бўлиб, куйлаши ҳам жуда сирли-да!

Ўзбекистон халқ артисти Шермат Ёрматов бошчилигидаги кўрик-танлов ҳайъати аъзолари ҳам таъкидлашганидек, агар дилда иштиёқ бўлса, болалар қалбига йўл топадиган мураббий, юракдаги илҳом ва иштиёқни юзага чиқарадиган шароит яратиб берилса, юзлаб эмас, минглаб, ўн минглаб болалар бир маромда куйлашга қодир экан! Шу боис танловда ижро этилган 29 ижродан 28 таси учун 10 баллдан баҳо олдик. Бунга гувоҳ бўлай десангиз, кўрик-танловнинг май ойи сўнггида бўладиган 2-босқичида меҳмон бўлинг. Энг сара тулдасталар ифорида қонай десангиз август ойида бўладиган республика кўшиқ байрамининг яқунловчи тантаналарида қатнашишга тайёрланинг. Бу байрамда, иншоолоҳ, туманимиз мактаб ўқувчиларининг Иброҳим Рўзиев раҳбарлиги ва дирижёрлигидаги 500 кишилик йиғма хор жамоаси ҳам мезбон бўлиши аниқ бўлди.

Алмира ҚОСИМБЕКОВА,
Собир Раҳимов тумани
кўшимча таълим мажмуи
бадший бўлимнинг раҳбари.

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИГА ЎТИШ ЗАРУРИЯТИ ВА „КЎЗГА КЎРИНМАС ҚЎЛ“

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИГА ЎТИШ УЧУН ШАРТ-ШАРОИТЛАР

Маълумки, республикаимиз бюджет-ти даромад қисмининг энг кўп улу-шини фойда ва айланма (оборот) солиғи ташкил этади. Оборот со-лиғи эса халқ истеъмоли моллари сифатида ишлаб чиқарилган тугал маҳсулотларга белгиланади.

Собиқ СССР даврида неча ўн йил-лар мобайнида республикаимизда етиштирилган пахта, қорақўл тери, пилла ва бошқа қишлоқ хўжалиги хом ашёлари кўп қисмининг четга чиқариб юборилганлиги сабабли бюджетимизга оборот солиғи туши-шидан маҳрум бўлиб қолдик. Ҳолбу-ки, юқорида кўрсатилган хом ашё-лар учун ҳеч қандай оборот солиғи солинмасдан, Москвада тасдиқлана-диган нархлар билан белгиланган “режани бажариш” деган таъйиқ ос-тида ишлаб келинди. Бу эса моддий ишлаб чиқаришининг асосий соҳа-ридаги айирбошлашда тенгликнинг бузилишига олиб келди.

Мустақиллигимизнинг дастлабки йилларидагина эркин бозор иқти-содиёти учун моддий, сиёсий ва ижтимоий шарт-шароитлар пишиб етилди. Қуйидагилар, яъни:

- иқтисодий фаолият эркинлиги;
- мулк хилма-хиллиги;
- нарх эркинлиги;
- таъсирчан рақобат;
- шахсий индикаторлар устувор-лигининг афзалликлари ва уларнинг тан олиниши ана шундай шарт-ша-роитлардандир.

Бозор механизми ижтимоий янги-ланишнинг энг самарали воситаси ҳисобланади.

Чунки у:

- халқнинг ижодий ва меҳнат са-лоҳиятини тўла ишга туширади;
 - боқимандалик ва текинхўрлик кайфиятига чек қўйди;
 - иқтисодий ташаббус ва ишби-лармонликни ривожлантиради;
 - ҳар бир кишининг миллий бой-ликини орттиришдаги масъулиятини оширади;
 - ҳар бир кишини бой қилиш ор-қали жамиятни ҳам бойитиб боради.
- Бозор муносабатлари ишлаб чиқ-аришни истеъмоличининг талаб-эҳтиёжига бўйсундиради, янгиликка, тежамли хўжалик юритишга ундай-ди, касбий маҳорат ва ташаббусни қадрлашга даъват этади.

„КЎЗГА КЎРИНМАС ҚЎЛ“МИ ЁКИ РАҒБАТЛАНТИРУВЧИ РАҚОБАТМИ?

Бозор муносабатлари шароити-да иқтисодиётни ташкил этишнинг барча асосий вазибалари стихия-ли тарзда ҳал этилади. Аммо сти-хиялилик билан тартибсизлик асло айнан бир нарса эмас. Бозор субъектларининг ҳар бири (хоҳ у фирма бўлсин, хоҳ у индивидуал ишлаб чиқарувчи бўлсин) мустақил иш тутиб:

- “ўз манфаатини рўйбга чиқара бориб, пировард натижада кўзга кўринмас бир қўл воситасида ўзи асло кўзламаган мақсад сари инти-лади. У ўз манфаатларини кўзлаб, кўпинча жамият манфаатларига ўзи онгли равишда интилганига қара-ганда, анча кўпроқ самарали тарз-да хизмат қилади”.

Адам Смит тилга олган “кўзга

кўринмас қўл” - бу объектив қонун-лар бўлиб, улар инсон иродаси ва онгига боғлиқ эмас. Бозор иқтисо-диётининг ўзига хос қонунларидан бири - бу рақобат қонунидир. Ай-нан шу қонун “кўзга кўринмас қўл” вазифасини бажаради. Бозор ша-роитида:

- ишлаб чиқаришни такомил-лаштиришга;
- ишлаб чиқариш харажатлари-ни камайтиришга;
- маҳсулот сифатини яхшилашга;
- ишлаб чиқариш ҳажминини кўпайтиришга ҳеч қим мажбур эт-майди. Бу ҳақда бош қотиришга ишлаб чиқарувчиларни рағбатлан-тирувчи эркин рақобат “мажбур қилади”. Акс ҳолда улар хонавай-рон бўладилар.

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИНИНГ РЕАЛ АМАЛ ҚИЛИШИ УЧУН ҚАНДАЙ ШАРТЛАР БЎЛИШИ ЛОЗИМ?

Умумлаштириб, лўнда қилиб айтганда, улар жумласига қуйидагиларни киритиш мумкин:

Биринчидан, иқтисодий субъектлар мустақил бўлиши керак. Яъни, ўзаро битим ту-зиш, олган даромадларининг хўжайини бўлиш ҳуқуқига эга бўлиши лозим.

Иккинчидан, бозор муносабатлари субъектлар ўртасида эркин, тенг ҳуқуқли ва кўнгилли асосда бўлиши даркор.

Учинчидан, субъектлар ўз товар ва хиз-матларига мустақил равишда нарх белги-лаш ҳуқуқига эга бўлиши керак. У нархлар бозордаги тақлиф ва талабдан келиб чиқ-қан ҳолда ўрнатилиши лозим.

Тўртинчидан, бозорда томонлар, яъни сотувчи ва харидор бир-бирларини эркин танлаш ҳуқуқига эга бўлиши лозим.

Бешинчидан, бозорда монопол мавқе ҳукм суриши мумкин эмас. Бозор унга нис-батан аёвсиздир.

Олтинчидан, бозорда соғлом, таъсирчан рақобат ҳукмрон бўлиши керак.

Еттинчидан, бозор ва унинг субъектлари ҳақида ишончли ахборотлар оммалаштири-либ турилиши лозим.

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИНИНГ МОҲИЯТИ ВА ТУБ БЕЛГИЛАРИ НИМАЛАРДАН ИБОРАТ?

Бозор иқтисодиёти, ғоят кўп қиррали ва му-раккаб иқтисодиётдир. Бозор иқтисодиёти:

- эркин товар - пул муносабатларига асос-ланган;
 - иқтисодий монополизмни инкор этувчи;
 - ижтимоий мўлжалга, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш йўналишига эга бўлган;
 - бошқарилиб (тартибланиб) турувчи иқти-соддир.
- Бозор иқтисодиёти ўзининг қуйидаги туб белгилари билан ажралиб туради:
- мулк шакллариининг хилма-хиллиги;
 - эркин иқтисодий фаолият, эркин эгаллик қилиш;
 - антимонапол йўналишга эга эканлиги;
 - нарх эркинлиги, унинг либераллашуви;
 - эркин рақобатни тақозо этиш;
 - ижтимоий (ижтимоий) адолат қоидаларига асосланиш ва даромадга қараб табақаланиш;
 - новацияга мойиллик.

Ўзига мос мулк муносабатлар, ижтимоий йўналишлари ва тартибланиб туриш усуллари жиҳатидан бу тизим капиталистик иқтисодиёт-дан ва тарихда мавжуд бўлган социалистик иқтисодиётдан фарқ қилади.

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИНИНГ ҚАНДАЙ СУБЪЕКТЛАРИ МАВЖУД?

Бозор иқтисодиётининг қуйидаги субъектлари мав-жуд:

- иқтисодий мустақил мулк эгаси. Яъни истеъмол-чи бўлган айрим кишилар ёки гуруҳлар. Буларга ода-да ёлланиб ишловчилар, ер эгалари, сармоя эгалари, ишлаб чиқариш воситаси эгалари қиради. Улар тад-биркорлик қилмай, ўз мулк-кидан даромад топади ёки ёлланиб ишлайди;
- фирма, корхона, хўжа-ликлар, уларда банд бўлган тадбиркорлар. Улар фойда олиш йўлида мустақил иш юритадилар, ишлаб чиқ-ариш омилларини ишга со-ладилар;
- давлат, аниқроғи, дав-латнинг барча мақома, идо-ра ташкилотлари. Улар ҳам ишлаб чиқариш, ҳам истеъ-мол билан шугулланадилар, бозор ва унда қатнашувчи-лар фаолияти устидан назо-рат қиладилар.

Бозор иқтисодиёти ишти-рокчилари ўзаро алоқага ки-ришадилар. Иш кучи, сар-моя ва бошқа восита эгала-ри уларни корхона, фирма-ларга сотади. Улар ўз на-вбатида ишлаб чиқариш омилларидан фойдаланиб товар ва хизматлар ярата-дилар, уларни тақлиф эта-дилар.

Бозор иқтисодиётининг ҳар бир субъекти, бу корхо-нами, давлатми, айрим ки-шими - бунинг аҳамияти йўқ, ўз манфаатини кўзлаб фаолият кўрсатади. Аммо, кўр-кўрона хоҳлаган ишини қила олмайди. У бозор бил-ан ҳисоблашишга мажбур, акс ҳолда иши юришмайди, даромад топмайди, хона-вайрон бўлади.

БОЗОР ИҚТИСОДИЁТИ ШАРОИТИДА НОБОЗОР МУНОСАБАТЛАР ҲАМ БЎЛИШИ МУМКИНМИ?

Аралаш иқтисодиётда бо-зорга мос муносабатлар би-лан биргаликда унга табиат-тан хос бўлмаган муносабат-лар, нобозор сектори ҳам мавжуд бўлиб, у бозор қонун-ларига бўйсунмайди. Нобо-зор секторига аҳолига тамо-мила бепул ёки қисман пулли, яъни имтиёзли хизмат кўрса-тувчи нотижорат корхоналар, ташкилотлар ва муассасалар қирадики, улар давлат ёки хайрия ташкилоти пули ҳисо-бидан молиялаштирилади ва бу инсонийликдан келиб чи-қади. Бундай секторга:

- касаба уюшмалари;
- сиёсий партиялар (Ўзбекистонда - Халқ Демок-

ратик партияси, Адолат со-циал-демократик партияси, Халқ бирлиги ҳаракати, Ва-тан тараққиёти партияси, Миллий тикланиш демокра-тик партияси);

- хотин-қизлар кўмитаси ва жойлардаги ташкилотла-ри;
- меҳнат ва аҳолини ижти-моий ҳимоя қилиш кўмита-си;
- ёшлар ташкилотлари;
- фахрийлар ташкилотла-ри;
- “Қизил Ярим ой” жами-яти;
- спорт жамиятлари;
- ижодий уюшмалар;
- махсус жамғармалар:

- пенсия фонди;
- “Орол” фонди;
- “Улуғбек” фонди;
- “Бизнес-фонд (26.07.1995 й.);
- “Экосан” фонди;
- “Социал суғурталаш” жа-мғармаси ва бошқалар.
- турли хайрия жамғарма-лари:
- “Наврўз”;
- “Маҳалла” (12.09.1992 й.);
- “Соғлом авлод учун” (23.04.93 й.);
- “Истеъдод” ижодкор ёшлар жамғармаси (4.05.93 й.);
- “Оммавий ахборот воси-таларини демократлашти-

- риш ва қўллаб-қувватлаб ижтимоий сиёсий жамғар-маси”;
 - “Камолот” ёшлар жам-ғармаси (17.04.96 й.);
 - “Олтин мерос” жамғар-маси;
 - Иқтидорли талабалар-нинг чет элда таълим олиш-ларини қўллаб-қувватлаш “Умид” жамғармаси (8.01.97 й.) ва бошқалар қиради.
- Сиёсий партиялар вакил-лари Ўзбекистон Олий қонун чиқарувчи органи - парла-ментга аъзо бўлиб, ўз партия манфаатларини ифо-да этмоқдалар. Бу эса ғоялар ва фикрлар хилма-хиллигига замин яратмоқда.

Махсус фондлар ва хай-рия жамғармалари турли хўжалик субъектлари, яъни корхона, фирма, ташкилот, давлат идоралари ва ай-рим фуқароларнинг ҳомий-лиги орқали ташкил топа-ди. Мазкур маблағлар фой-да топиш учун ишлатилмай-ди, улар аниқ бир мақсадга эришар учун сарфланади. Масалан, “Экосан” фонди-нинг мақсади табиатни му-ҳофаза қилиш бўлса, “Улуғ-бек” фондининг мақсади иқтидорли ёшларни қўллаб-қувватлашдан иборат.

Хайрия жамғармалари фақат хайрия-савоб ишлар учун сарфланади.

ДУНЁ МАМЛАКАТЛАРИНИНГ МИЛЛИЙ ПАРЛАМЕНТЛАРИ НОМЛАРИНИ БИЛАСИЗМИ?

Азиз болалар! Хабарингиз бор: куни кеча - 30 апрель ва 1 май кунлари пойтахтимизда биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ўн биринчи сессияси бўлиб ўтди. Сессияда юртимиз иқтисодиёти, сиёсий ва маънавий ҳаётига оид ўндан ортиқ ҳужжатлар қабул қилинди. "Оила кодекси", "Ер кодекси", "Ер кадастри" ва бошқалар шулар жумласидандир. Ер ва деҳқончиликка оид бу муҳим ҳужжатлар лойиҳалари мазмуни билан сиз "Ёш иқтисодчи"нинг "Шарҳ" саҳифасида (20-21-сонлар, 2-бет) атрофлича маълумот олгансиз. Бу ҳужжатлар лойиҳалари

кенг халқ муҳокамасига қўйилган эди. Шу муҳокамалар жараёнида билдирилган фикрлар қонун чиқарувчилар томонидан чуқур ўрганилди. Энг муҳим таклифлар асосида ҳужжат тўлдирилди, таҳрир қилинди ва давлатимизнинг қонун чиқарувчи органи - Олий Мажлис сессиясида қабул қилинди.

Газетамизнинг кейинги сонларида шундай муҳим ҳужжатлар мағзи билан таништиришда давом этамиз. Бугун Олий Мажлисимиз ҳақида қисқача изоҳ бериш билан бирга бошқа мамлакатларнинг қонун чиқарувчи органлари номлари билан ҳам Сизни таништириш зарур деб билдик. Марҳамат, билиб олинг:

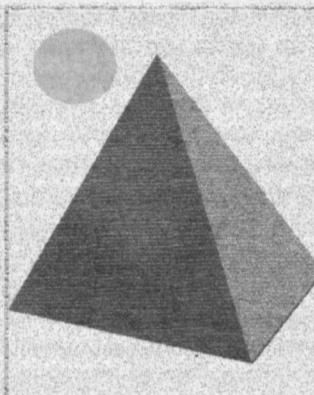
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси биносининг ички кўриниши.

Қадрли муштарийлар! Сиз қуйида берилган сиёсий-ҳуқуқий атамалар ва уларнинг изоҳларидан билиб олдингизки, жаҳондаги давлатларнинг аксариятида махсус қонун чиқарувчи орган - парламент бор экан. Ўз навбатида, парламентлар ҳам бир палатали ёки икки палатали бўлишидан ҳам хабар топдингиз. Бундай икки хилликнинг боиси, улар орасидаги асосий фарқлар нимада эканлигини ўрганиш - ўзингизга ҳавола. Жавобларингизни кутамиз.

"ЁШ ИҚТИСОДЧИ".

Олий Мажлис	- Мустақил Ўзбекистон Республикасининг қонун чиқарувчи органи (бир палатали парламент).
Жуқори Кенгеш	- Бир палатали парламент (Қирғизистон).
Олий Рада	- Бир палатали парламент (Украина).
Олий Миллий Мажлис	- Бир палатали парламент (Туркия).
Альтинг	- Икки палатали парламент (Исландия).
Бундестаг	- Номига парламент, аслида парламентнинг қуйи палатаси (Германия Федератив Республикаси).
Олий Халқ Хурали	- Қонун чиқарувчи орган (Монголия).
Умумхитой Халқ Вакиллари Йиғини	- ХХР давлат ҳокимиятининг қонун чиқарувчи юқори органи.
Бош (Генерал) Кортес	- Икки палатали парламент (Испания).
Бош (Генерал) Штатлар	- Икки палатали парламент (Нидерландия).
Давлат Мажлиси	- Бир палатали парламент (Венгрия, Эстония ва бошқалар).
Кнессет	- Бир палатали парламент (Исроил).
Конгресс	- Икки палатали парламент (АҚШ, Парагвай ва бошқалар).
Мажлис	- Бир палатали парламент (Эрон).
Халқ Мажлиси	- Бир палатали парламент (Болгария ва Албания).
Миллий Ассамблея	- Вьетнам, Замбия, Куба, Лаос, Намибия, Словакия каби мамлакатларнинг парламенти номи.
Миллий Конгресс	- Икки палатали парламент (Чили, Бразилия, Доминикан).
Риксдаг	- Бир палатали парламент (Швеция).
Сейм	- Бир палатали парламент (Латвия, Литва).
Стортинг	- Бир палатали парламент (Норвегия).
Федерал Кенгаш	- Парламент (Россия Федератив Республикаси, Австрия, Швейцария).
Фалькетинг	- Бир палатали парламент (Дания).
Эдускунт	- Бир палатали парламент (Финляндия).

ХЕОПС ПИРАМИДАСИНИНГ СИРИ

Доктор Жозефа Мартин Шорнинг Шохлар водийсининг Гиза ёйилтоғларида текширув олиб бораётган экспедицияси атрофида турли шов-шув ва жанжаллар борган сари авж олмоқда.

Шор ва унинг гуруҳи қояда кўпдан буён текширув ишларини олиб бораёпти, лекин натижадан дарақ йўқ. Бу ғалати сукунатни гуруҳ аъзоларидан бири матбуотга интервью бериб, Шор гуруҳи кашфиётини "фош қилиб" қўйди.

Текширувчилар сейсмик қурилмалар ёрдамида Сфинкс қоясининг ўнг панжаси остида туннель борлигини билиб қолишди. Ишчи гуруҳ кўп ойлик изланишлардан кейин туннельга кириш йўлини ҳам топишди. У 32 метр чуқурликдаги қудуқ ичида экан. У ерда саркофаг - қора гранитдан ясалган қадимги тош тобут бўлиб, текширувчилар ҳали унга тегишмаган.

Шорнинг Хеопс пирамидаларидаги дафн қилиш камерасида олиб борган тажрибалари шов-шувли натижаларга сабаб бўлди. Тахминларга кўра пирамидани генератор ёки товуш частотасини ўлчовчи ускуна сифатида фойдаланиш учун қурган бўлишлари мумкин. Чунки, Шор гуруҳи бу ердаги материаллар ёрдамида тўртта асосий частоталарни аниқлашга муваффақ бўлди. Бу ноталар худди аккорд фадиез-мажорга ўхшаб, қадимги Миср матнларига мос келган ҳолда, планетамиз тебранишига ҳамоҳанг экан.

Хеопс пирамидасида товуш вентиляцияцион шахтадан келаётган ҳаво ҳисобига чиқади. Мисрликлар нима учун кашфиётларини "овоз" билан бойитганлар ва нимага Шор, унинг гуруҳи бу ҳақда бир оғиз ҳам гапиришмаяпти? Бу саволларга ҳали жавоб бўлганича йўқ.

Бу борада эирор янгилик бўлиб қолса, сизни албатта хабардор қиламиз.

РАНГЛИ КЎЗОЙНАК - ОЛИФТАЛИК ЖИҲОЗИ ЭМАС

Рангли кўзойнак кўз қувватини асраш билан бирга пешона ва кўз атрофини ажин босишидан сақлайди. Кўз касалликлари шифокорларининг айтишларича, қора кўзойнак альпинистлар тоққа чиққанда, электр пайвандлаш ва мартен печлари олдида ишлаганда ёки баъзи кўз касалликлари билан оғриган беморларга тавсия қилинади.

ШИФОБАХШ ИЧИМЛИКЛАР

Қимиз шифобахш ичимлик бўлибгина қолмай, чанқокни қондириш, овқатни тез ҳазм қилиш хусусиятига ҳам эга. Сиз севган музқаймоқ ҳам тўйимли, ҳам ташналикни қондиради. Квас эса бадандан йўқолган намнинг ўрнини тез босади. Айниқса, ундаги ачитқи моддаси организм учун фойдали.

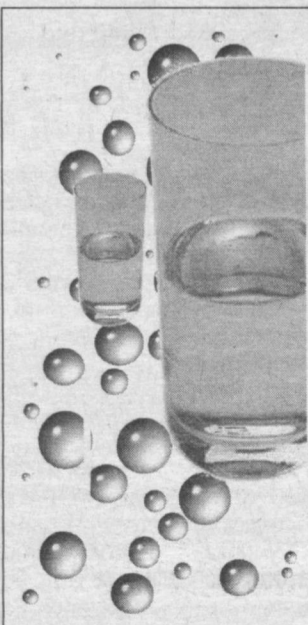
БАДАНИНГИЗ НАФАС ОЛСИН

Организмнинг ҳаётбахш сулхларидан бири - унинг иссиқ ажратишидандир. Бадан териси нафас олиб туриши учун иссиқ пайтларда қулай кийиниш керак, агар устки кийим енгил, юпқа, юмшоқ ҳамда оқ бўлса, баданнинг қизишига йўл қўймайди. Енгил бош кийим, юпқа куёш нурларини тикка тушишидан сақлайди.

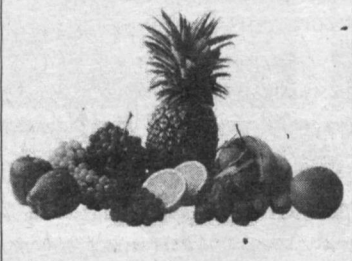
ОДАМ ОРГАНИЗМИДА СУВ ЕТАРЛИМИ?

Етарли деса ҳам бўлади. Қоннинг 83%, мия, юрак, жигар ва мушакларнинг 70-80%, суякларнинг эса 15-20%ини сув ташкил қилади. Лекин бадан кўп тер чиқарганидан қон, ҳужайра ва тўқималарнинг сувга муҳтожлиги тобора ошади. Демак, терлаб туришдан ташқари, баданда сув миқдорини сақлаб юриш ҳам зарур. Одам ҳар куни тахминан салкам 3 литр сув ичади. Сувнинг кўп миқдори суяқ овқатлар орқали организмга сингади. Ёз келяпти. Чанқаганга ўхшайсиз. Кўп-кўп сув ичгиниз келади. Лекин сув ичишнинг ҳам меъёри бор.

ЧАНҚОВБОСДИ ТАОМЛАР

Кишининг бадани ортиқча қизимаслиги унинг таомларига ҳам боғлиқ. Овқат учун, айниқса, ота-боболаримиз севиб ичадиган серқатиқ мошхўрда, айрон, нордон мева шарбатлари яхшидир. Компотлар чанқов қондиришнинг айна муддаоси. Помидор шарбати милк, томир, кўз ва терини мустаҳкамлайди, организмнинг касалликларга бардош бериш хусусиятини оширади. Мандарин, наъматак, лимон, анор, олча шарбатлари, шунингдек қизил сабзи ҳам шу хусусиятлардан ҳоли эмас.

ХОНАДОН

Тежамкор

Апельсин пўстини ташламанг. Уни майдалаб, думалоқлаб қуритиб қўйинг. Бу пўстлоқ-ёнғоқчалар қўйилган шкаф ва сандиққа қуя йўламайди.

РАНГ-БАРАНГ ТУХУМЛАР

Тухумларни бўяш одати ҳайитлик беришарди. Бу муслмон халқларида ҳам бор. Масалан, эллигинчи-етмишинчи йилларда ҳайит кунлари бизнинг бувиларимиз ҳам тухумларни қизил, яшил, сариқ, гунафша рангларга бўяб, болаларга ҳайитлик беришарди. Бу одат Фарғона, Андижон ва Наманган томонларда ҳозир ҳам бор.

Тухумларни қуйидагича табиий ранглар билан бўяб кўринг:

1. Дорихоналарда қуритилган газанда ўт (крапива) сотилади. Тухум қайнаётган сувга шу газанда ўтдан солиб қўйсангиз, тухум пўстлоғи ям-яшил бўлиб қолади.
 2. Қизил қанд лавлаги парчаси ёки шарбатига қўшиб қайнатилган тухум пушти рангга бўялади.
 3. Бир ҳовуч ромашка гули (мойчечак) қайнатилаётган сувда пишган тухум олтиндай товланади.
 4. Гулхайри қайнатмасида пишган тухум пўсти ҳам пушти рангли бўлади.
- Тўғри, бўялган тухум билан оқ тухумнинг мазасида фарк йўқ. Лекин... одамнинг иштаҳасини очишда, пазанданинг санъатини намоён қилишда ранг-баранг тухумларнинг алоҳида ўрни бор.

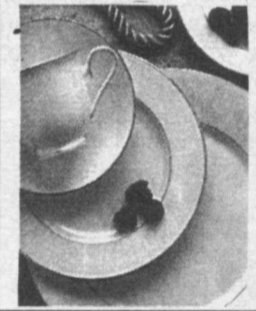
Чиннидек ярақлатиб қўйинг

ҚИЗИ БОР УЎДА...

Қизи бор хонадонга фақат орасталик, озодалик ярашади. Ярашадигина эмас, фариштадек қизлар ўсаётган уй саранжом-саришта, чиннидек ярақлаган бўлиши шарт.

ЧОЙНАК-ПИЁЛАНИ ЮВИШ

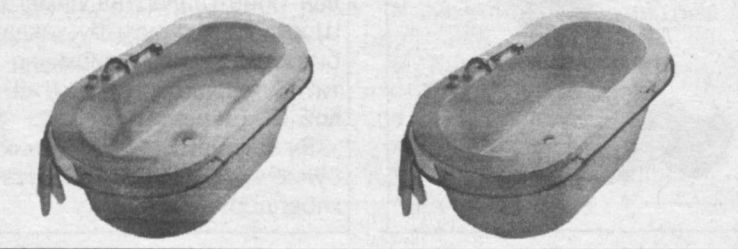

Сизнинг онангиз, момоларингиз чойнак-пиёладаги чой доғларини кул билан ювиб кетказишган. Тандири йўқ жойларда яшовчилар эса бир чимдим тузни латта ёки қоғоз билан ишқаб чинни идишларни ярақлатиб қўйишарди. Ҳозир дўконларда сотилаётган махсус идиш ювгич суюқлик ва кукунлар хотин-қизларнинг жонига оро киради.

ВАННАДАГИ ДОҒНИ КЕТКАЗИШ

Сув кранлари атрофидаги оҳақтош қатламини кетказиш учун иликроқ сирка (уксус)да ҳўлланган латта билан артиш керак.

Ваннадаги сариқ доғ нимадан ҳосил бўлишини биласизми? Бу унга оқиладиган сув ҳарорати кескин ўзгариши натижасида пайдо бўлади. Шунинг учун, ваннага иссиқ сув ортидан бирданига совуқ сув очманг, ёки аксинча. Баъзи уйлардаги ваннанинг сири (эмали) майда-майда ёрилиб кетган бўлади. Бу ҳам ярақлаб, янги турсин десангиз, яхшиси уни иссиқ-совуқдан асранг.

ОПА-СИНГИЛ БЎЛИШ ОСОНМИ?

ХАЁТИЙ САБОҚЛАР БУВИ БЎЛИБ ҚОЛГАН БЎЛСА ҲАМ СИНГИЛ - СИНГИЛ-ДА!

Опа-сингиллар бир дарахтнинг буталарига ўхшайди. Чунки, улар айна бир хил тарбия кўрганлар. Аҳил, иноқ опа-сингилларнинг бир-бирларига бўлган муносабати кўнгилни ёрилади.

Яқинда "Олтин водий" поездида шундай аҳил опа-сингилларга ҳамроҳ бўлдим. Уларнинг юзидан нур ёғилиб турарди гўё. Ўзлари ҳам фаришталардай оппоқ кийинишган.

- Онахон, кечирасиз, ёшингиз нечада?
- Менинг ёшим 86 да, синглимники 79да.
- Сизлар сафар чоғида

чарчаб қолмасмикинсизлар? Манзил узоқ бўлса...

- Йўқ, аксинча. Холамининг қизи бетоб экан. Кўргани кетяпмиз. Бу бизнинг вазифамиз. Чунки биз қариндошлар орасида катталаримиз. Ахир, ёшларга насиҳат қилишдан аввал, ўзимиз ҳам уларга намуна бўлишимиз керак-да!
- Бир нарсани сўрасам: икковингиз ҳам худди ёшлардек тетик, бардамсиз. Бунинг сири нимада?
- Бу аввало одамнинг ўзига боғлиқ. Худога шукр, доимо меҳнат ичидамиз. Меҳнат эса бизга янада куч ва соғлиқ бахшида этди. Ик-

кинчиси - меҳр-оқибат. Меҳр бор жойда қувонч бор. Қувонч ҳамisha кўнгилни ёшартиради. Ишқилиб, меҳр-оқибат ҳаммининг йўлдоши бўлсин - ўрнидан қўзғалди онахон.

Невараларга бой синглиси ҳассага суяниб турди-да, опасига ёстиқ узатди.

Уларга жудаям ҳавасим келди. Бу икки онахон ҳаётида маданиятли, фазилатли, бахтли эдилар. Менга буви бўлиб кўринган синглиси опасига тинмай хизмат қиларди. Ахир буви бўлса ҳам доимо опасига сингил-да!

Ёлган онанингиз мунча мазали...

ОНАСИНИНГ ҚЎШ ҚАНОТИ

Кўшнимиз Наргиза ва Нодира Одиловаларни ҳамма ҳавас қилади. Наргиза Фурқат номли 196-ўрта мактабнинг 7^аБ синфида, Нодира 2-синфида ўқийди. Наргиза онасининг кўлидаги рўзгор ишларини бўйнига олганига анча бўлди. Бўш вақтларида чеварчилик ва китоб ўқиш билан шуғулланади.

- Наргиза, қандай китобларни яхши кўрасан?
- Аввал мен эртак китобларни севиб ўқирдим. Кейин Абдулла Қодирийнинг "Ўтган кунлар" ва "Меҳробдан чаён" асарини ўқиганимдан сўнг бадий асарларни ёқтириб қолдим.
- "Ўтган кунлар" романидаги қайси образлар ёқди?

- Кумуш ва Зайнаб.
- Зайнаб салбий образку.
- Асар Зайнаб билан қизиқарли-да.
- Нималар тикишни ўргандинг?
- Пешбанд, чойнакка таглик, қозон ушлайдиган қўлқоп, чақалоқларга қўйлакча.
- Наргиза, агар сеҳргар "бой бўлишни хоҳлайсанми" деб қолса, нима деб жавоб берар эдинг?
- Йўқ. Бой одамнинг дарди кўп бўлади.
- Қўлингга кўпроқ пул тушиб қолса, нималар сотиб оласан?
- Абдулла Қодирийнинг асарларини.

- Сен-чи, Нодира?
- Меҳ гуллар сотиб оламан, қолганига чақалоқ.
- Нодира, Наргиза опангни яхша кўрасанми, сенга нималарни ўргатади?
- Ҳа, опам менга эрта тонгда туриб дарвозани қия қилиб очишни (чунки Хизр бува ризқ улашади), озода юришни, уй вазифаларни тайёрлашга ёрдам беради.
- Яна, пол артаман, пиёла юваман. Рўмолча ва пайпоқларни ювиб қўяман. Опам овқат қилади, уйларни йиғиштиради, кийимларни дазмоллайди.
- Наргиза, сен нимани орзу қиласан?
- Ойимлар, одамлар соғ бўлсинлар. Бизга доимо бош бўлиб юрсинлар.

БЕШ БАРМОҚ БИР ХИЛ ЭМАС

Албатта, яхши фазилатлар ёшлиқданок ривож топади. Гап опа-сингиллар муносабати ҳақида кетар экан, беш бармоқ бир хил бўлмаганидек, ҳамма опа-сингиллар ҳам бир хил эмаслиги аниқ.

Гулмира ва Гўзалнинг онаси рўзгорни тебратиш мақсадида узоқ йўлга қатнаб, савдогарчилик қиларди. Дадаси эса оламдан ўтганига анча бўлган (Худо раҳмат қилсин). Қизларим ўксимасин деган хаёл билан Назира опа ўртоқларидан ҳеч айиргиси келмасди. Уларниқидан чиройлироқ қўйлақлар келтирарди. Аммо бу қўйлақларни сотиб олиш мақсадида тиним билмай меҳнат қиларди. Шу тариқа кунлар орти йиллар ўтди. Гулмира мактабга фақат кийимларини кўрсатгани борар, билимига эса ҳеч қизиқмай қўйди. Синглиси Гўзал ўртоқлари олдида опасининг

қилиқларидан уялар, уйга келиб гапиришга опасидан ҳайиқарди. Мактабда Наврўз байрами нишонланиш куни келди. Гулмира онасига қимматбахо қўйлақ олиб келишни хархаша қилди. Онасининг оёғи тортмай, сафарга йўл олди-ю, ... қайтиб келмади.

- Гўзал, қўй, йиғлама, ҳаммининг бошида бор.
- Йўқ, онамга ачинаман холос, энди опамни ҳеч кечира олмайман - ўзини тута олмай йиғлайди Гўзал.
- Юрагим увушиб кетди. Наҳотки, Гулмира ҳаётни фақат кийиниш-у, уни кўз-кўз қилиш деб билса. Назира опанинг ёнига кириб қанот бўлиш ўрнига... Синглиси Гўзал олдида бош кўтара олармикан? Виждони олдида-чи? Сиз нима дейсиз, тенгдошлар?

Мунаввара УММАТАЛИЕВА.

ФАРЗАНДИНГИЗГА ДАРСЛИК СОТИБ ОЛДИНГИЗМИ?

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Узлуксиз таълим тизimini дарсликлар ва ўқув адабиётлари билан таъминлашни такомиллаштириш тўғрисида"ги қарорига мувофиқ, шу йил 1 сентябрдан бошлаб умумтаълим мактаблари, академик лицейлар, касбхунар коллэжлари ўқувчиларини дарслик билан таъминлашнинг пуллик шакли жорий этилади.

Айни пайтда 1-синф ўқувчилари, меҳрибонлик уйлари, ногирон болалар учун ихтисослаштирилган мактаб-интернатлар, тарбияланувчилари дарсликлар билан тўлалигича бепул таъминланади.

- Ҳозиргача вазирлигимизда ҳукуматнинг мазкур

қарорини бажариш бўйича муайян ишлар қилинди, - дейди биз билан суҳбатда Халқ таълими вазирининг ўринбосари Муртазо Султонов. - Чунончи, дарслик ва ўқув қўлланмаларига қўйиладиган талаб ва мезонлар ишлаб чиқилди. Уларни қатъий буюртма ва шартномалар асосида яратиш, амалда қўлланилаётганларини экспертизадан ўтказиш ишлари ниҳоясига етказилди. Бу борада асосий эътибор дарсликларнинг ўқувчи ёши ва хусусиятларига мослиги, санитария-гигиена, эстетика ва матбаа талабларига жавоб беришини таъминлашга қаратилди.

1998-99 ўқув йили учун дарсликларни сотишни

ташқил этиш бўйича вазирликда махсус ишчи гуруҳ тузилди. У савдо тармоғига, жумладан, республикамизнинг барча шаҳар ва туманларидаги китоб дўконларига дарслик ва ўқув қўлланмаларини етказиб бериш масаласи билан шуғулланмоқда. Шу билан бирга, ишчи гуруҳ томонидан эҳтиёжманд оилалар фарзандларини ҳам китоблар билан таъминлаш борасида талай ишлар қилинмоқда.

- Бу масалада ҳомийлар, корхоналар, турли жамғармалар, хайрия ташкилотлари ва фуқаролар ёрдамига умид боғлаяпмиз, - дея сўзида давом этади М.Султонов. - Шу мақсадда ЖСБ Меҳнат бўлимида

202040000101044001 ҳисоб рақами очилди (Банк коди 00423). Вазирлигимизнинг "Таълим-таъминот" бош бошқармаси бу ҳисоб рақамига биринчилардан бўлиб 1 миллион сўм пул ўтказди. "Ариана плюс" фирмаси ҳам бу ташаббусга қўшилиб, шунча миқдорда маблағ ҳада қилди. Фурсатдан фойдаланиб, барча саховатпарвар кишиларни бу хайрли ишга ўз ҳиссаларини қўшишга чақираман.

Шубҳасиз, таълим тизимидаги бундай янгилик, авваломбор бозор иқтисоди талаблари остида юзага келди. Иккинчидан, дарслик билан таъминлашнинг пуллик шакли ўқувчининг китобга бўлган муносабатини ўзгартиришга, ота-оналар-

нинг талабчанлигини оширишга, қолаверса, дарсликларнинг матбаа сифатини янада яхшилашга қаратилгандир. Сир эмаски, ўқувчилар орасида дарсликка эҳтиётсизлик билан муносабатда бўлиш ҳоллари учрайди. Эндиликда ҳаммамиз китобнинг нафақат маънавий, балки моддий бойлик эканига ҳам амин бўляпмиз.

Хуллас, муҳтарам ота-оналар, фарзандларингиз учун дарслик сотиб олишга кечикманг.

Б.УСМОНОВ.

МАҲСУЛОТИНГ ҲАҚИДА БОЛАЛАРГА АЙТ, ДУНЁГА ДОСТОН БЎЛАДИ...

ВИЛОЯТ ВА ШАҲАР КИТОБ САВДОСИ ТАШКИЛОТЛАРИ, ФИРМАЛАР, КОРХОНАЛАР, ТАДБИРКОРЛАР, ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ТИЗИМИДАГИ БАРЧА ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ЎҚУВ ЮРТЛАРИ ЎҚУВЧИЛАРИ ҲАМДА ОТА-ОНАЛАР ДИҚҚАТИГА!

"ЎҚИТУВЧИ" НАШРИЁТИ 1998 ЎҚУВ ЙИЛИДАН БОШЛАБ

ўрта мактабларнинг 2-11 синфлари, академик лицейлар, гимназиялар, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари учун мўлжалланган барча турдаги дарсликлар ва қўлланмаларни

ОЧИҚ САВАОГА ЧИҚАРАДИ
ва уларга чекланмаган миқдорда

БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Буюртмалар жаҳон андозаларига мос, ЮҚОРИ СИФАТ билан тайёрлаб берилади.

Тўловлар исталган турда.

МУҲТАРАМ ТАДБИРКОРЛАР!

25 фоиз савдо чегирмаси билан дарслик ва қўлланмаларни биринчи қўлдан олишга шошилинг, бундан ўзингиз ҳам даромад олишингиз мумкин, ҳамёнингизга ҳам фойда!

1998 — ОИЛА ЙИЛИ ЭКАНИНИ УНУТМАНГ!

Мурожаат учун манзил:

700129. Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй, "Ўқитувчи" нашриётнинг "Савдо-тижорат бўлими".
Телефонлар: 144-22-92, 144-23-86. Факс: 144-26-89.

HERSHEY'S

AMIR Company Limited

Тел: (3712) 56-18-84, 56-70-11.
Факс: (3712) 56-31-44

ШОКОЛАД

Дўконлар: Тошкент, Нукус кўчаси, 20-а уй.
Тел: 56-65-92.
Наманган, Дўстлик шоҳкўч. 14-уй. "Барака-Р".

КАНЦЕЛЯРИЯ МАҲСУЛОТЛАРИ

- КЕНГ ИМКОНИЯТ
- ЮҚОРИ СИФАТ
- АРЗОН НАРХЛАР

**ИНГЛИЗ ТИЛИНИ
МУСТАКИЛ
ЎРГАНУВЧИЛАРГА**

**-ENGLISH
ONE TO ONE-**

**ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ
ВАЗИРЛИГИ ТАВСИЯ
ЭТГАН**

Т.: (3712) 144-10-25.
Т./Ф: (3712) 144-52-71

"ЁШ ИҚТИСОДЧИ"ГА ТАКЛИФ ВА МУЛОҲАЗАЛАРИНГИЗНИ КУЙИДАГИ МАНЗИЛГА ЮБОРИШИНГИЗ МУМКИН:

700029. Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 2-уй, 402-хона (Музаффар Пирматов).

Мулоқот учун телефон: (371) 139-49-32, 139-19-16. Факс: (371) 139-48-23.

ҚАРҒАНИ ТЎТИГА АЙЛАНТИРГАН ВАЛЕРИЙ

Шу кунларда Москва шаҳрининг гавжум жойларида “қарғатўти” деб номланган ғалати қуш сотилмоқда. “Мегаполис-экспресс” ҳафтано-масида ёзилишича, Электростал шаҳарчасида яшовчи Валерий исмлик ишқибоз “қизлар сочини жингалак қиладиган қисқич (щипца) ёрдамида қора қарғанинг шаклини - кўринишини ўзгартирди”. Қарғачийилламаслиги учун Валерий қушга ўзи тайёрлаган дори аралашмасини ичирди.

Патлари кўнғироқ, чийилламайдиган бундай қора “тўтиқуш” ўтган-кетганинг эътиборини ўзига тортаётгани аниқ: чунки ҳеч ким ҳали қора патли тўти-

қушни кўрмагани-да! Валерийнинг қизиқувчанлиги майли-я, лекин бизнингча, у ўзининг фаройиб қушини “тўти билан қарғадан яралган гибрид” деб ёлғон гапираётганини кечириш қийин.

ФАРОЙИБ УЧАР ЛИКОБЧА ИТЛАРНИ ҲАМ СЕХРЛАБ ҚЎЙДИ

Шу йилнинг баҳор фаслининг ўзида Қрим ярим оролига иккинчи марта НУЖ келиб кетди. Олдинги НУЖ кўринишидан одатдаги учар ликобчалардан фарқ қилмасди.

Яқинда бу ерда “меҳмон бўлган” сирли объект эса улкан учар юлдузга ўхшарди. Гувоҳлар айтишларича, НУЖ ойдан ёрқинроқ шуъла сочган ва бу нурлар геомагнит ёзувларида қайд этилган. Бу учар юлдуз афтидан ҳатто ҳайвонларни ҳам сеҳрлаб қўйди чоғи, доим НУЖлар келганини, ер қимирлаганини сезганда акиллайдиган итлар ҳам бу гал миқ этишмади. Бу сирли, фаройиб “меҳмон” келиб

қайтиб кетгунига қадар борлиқ бир ажиб сукунат сақлади.

Мутахассислар учар юлдуз ойдин кечада келганидан баттар ҳайратландилар. Чунки одатда НУЖлар Ерга ойсиз тунларда келар эди.

АЙИҚЛАР БИЛАН ҲАЗИЛЛАШМАНГ

Ёз фасли яқинлашгани сари, таътил вақтида дам олиш учун боришга манзил мўлжаллаётганлар кўп. Кимдир тоққа - лагерга, кимдир дала ҳовлига, яна кимдир ўрмону чўлга боради. Шундай вақтларда ёлғиз сайр қилиб юрганда ҳайвонларга дуч келсангиз, эҳтиёт бўлинг. Улар билан ҳазиллашманг. Масалан, айиқлар инсонларнинг овқатини жуда яхши кўради. Таомингиздан бирор марта тотиб кўрса борми, шундай ширин овқатни излашда то ўқувчилар лагеригача, ҳатто шаҳарчага бораверадилар. Бундай ҳолларда айиқларни отиб ўлдириш даркор, чунки оч айиқ инсонга ҳам заҳмат етказиши мумкин. У хатарлидир.

ҚАНДАЙ ЖОНИВОР ДУМИ БИЛАН СУВ ИЧАДИ?

Маймунларнинг павиан турига мансуб бабуиннинг шундай одати бор: унинг қўли ва оғзи сувга етмаса, худди қудуқдан сув торгандек ҳавзадан думида “сув тартади”. Чанқаган бабуик қирғоқдаги қоя-тошларнинг туртиб чиққан жойига қўллари билан маҳкам ёпишиб туриб, бир амаллаб думининг учини сувга ботиради-да, дарҳол қирғоққа чиқиб олиб, думини сўради. Аммо Африканинг

жазирама иссиғида думининг учиди суви бирпасда қуриб қолиши мумкин-ку! У чанқоғи босилгунча шундай қилаверади. Бабуин сувни кам ичади - куни бўйи ичган суви уч-тўрт стакандан ошмайди. Шунга кўра юқорида айтиб ўтилган усул чанқоқни босиш учун кифоя қилади. Сувга етиш осон бўлган жойларда эса, улар ҳам худди бошқа ҳайвонлардек оғзи билан сув ичади.

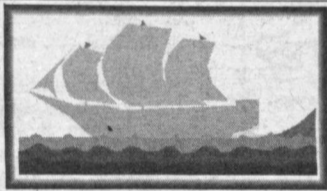
ҚЎЙДАГИ 2 ҚАТОР АТАМАЛАРДАГИ СЎЗЛАРДАН ЎЗАРО МОСЛАРИ (МАМЛАКАТ ВА УНИНГ ПОЙТАХТИ)НИ ТОПИБ БИРИКМА ТУЗИНГ
Масалан, “Ҳиндистоннинг пойтахти - Деҳли”.

Мамлакатлар номлари:	Пойтахт шаҳарлар номлари:
Канада	Деҳли
Ўзбекистон	Копенгаген
Янги Зеландия	Москва
Ҳиндистон	Буэнос-Айрес
Дания	Оттава
Аргентина	Оқмала
Қозоғистон	Уэллингтон
АҚШ	Пекин
Франция	Мадрид
Россия	Токио
Австралия	Рим
Хитой	Париж
Испания	Лима
Италия	Вашингтон
Перу	Канберра
Қирғизистон	Тошкент
Япония	Бишкек.

Тест

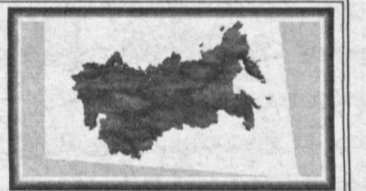
1. Қайси океан энг катта океан саналади?

- а) Атлантика океани;
- б) Ҳинд океани;
- в) Тинч океани;
- г) Шимолий муз океани.

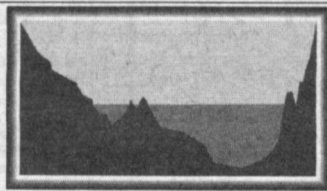
2. Параллел ва меридиан чизикларини қаерда кўриш мумкин?

- а) тоғда;
- б) харитада;
- в) денгиз бўйида.

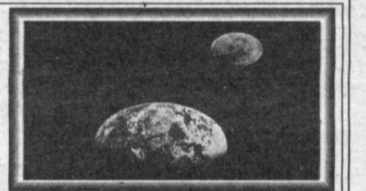
3. Ер шарининг кўп қисмини нима эгаллаган?

- а) қуруқлик;
- б) сувлик.

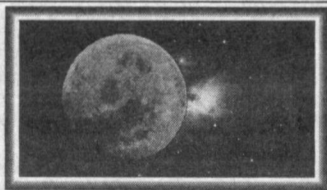
4. Ой Ер атрофида қанча вақтда айланади?

- а) бир ҳафта;
- б) бир кеча-кундуз (сутка);
- в) бир ой.

5. Ойга инсоннинг биринчи ташрифи қачон бўлган?

- а) 1928 йилда;
- б) 1969 йилда;
- в) 1989 йилда.

6. Қуёшга яқин сайёра (планета) қайси?

- а) Марс (Миррих);
- б) Венера (Зухра, Чўлпон);
- в) Меркурий (Уторид);
- г) Юпитер (Муштарий);
- д) Сатурн (Зухал).

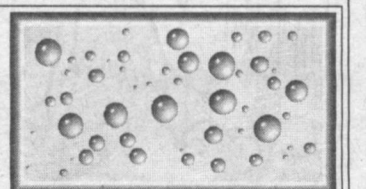
7. Қуёш - бу:

- а) сайёра (планета);
- б) юлдуз;
- в) астероид.

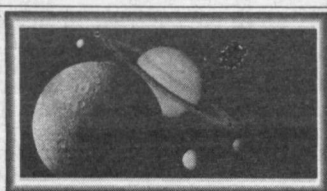
8. Атмосферада қайси модда (элемент) учрамайди?

- а) кислород;
- б) азот;
- в) плутоний.

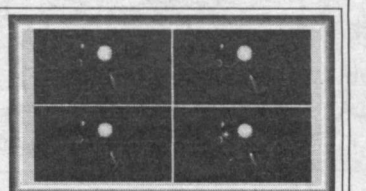
9. Сатурн (Зухал)нинг ҳалқаси тиллоданлиги тўғрими?

- а) Ҳа;
- б) Йўқ.

10. Қуёш системаси каттаи, Коинот?

- а) Коинот;
- б) Қуёш системаси.

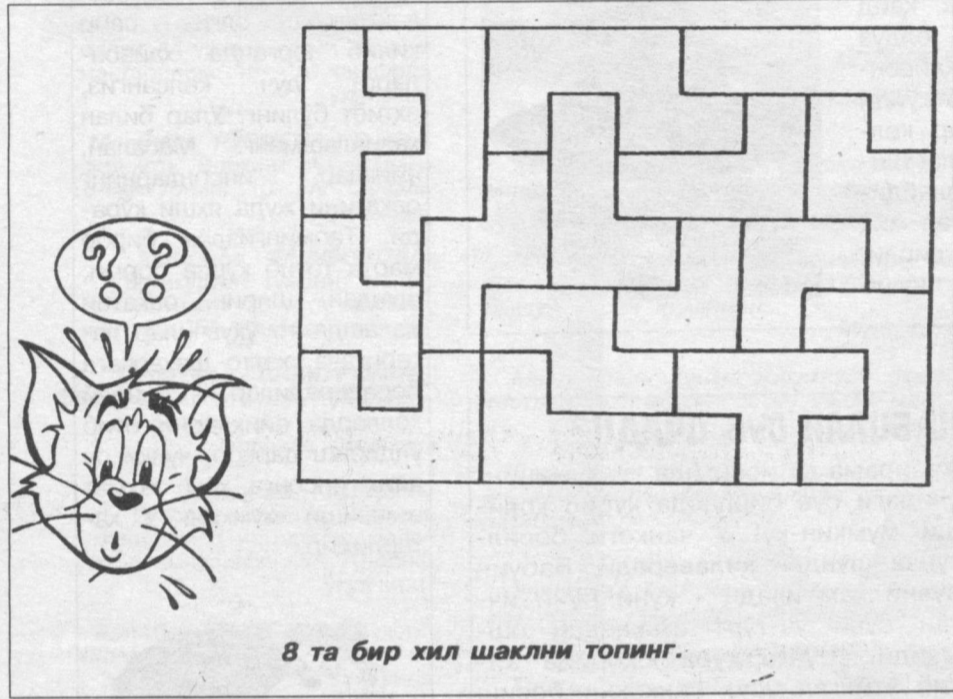
ЎЙИҢ МАЙДОНЧАСИ

Томга ўйинчоқларини олишига ёрдам беринг

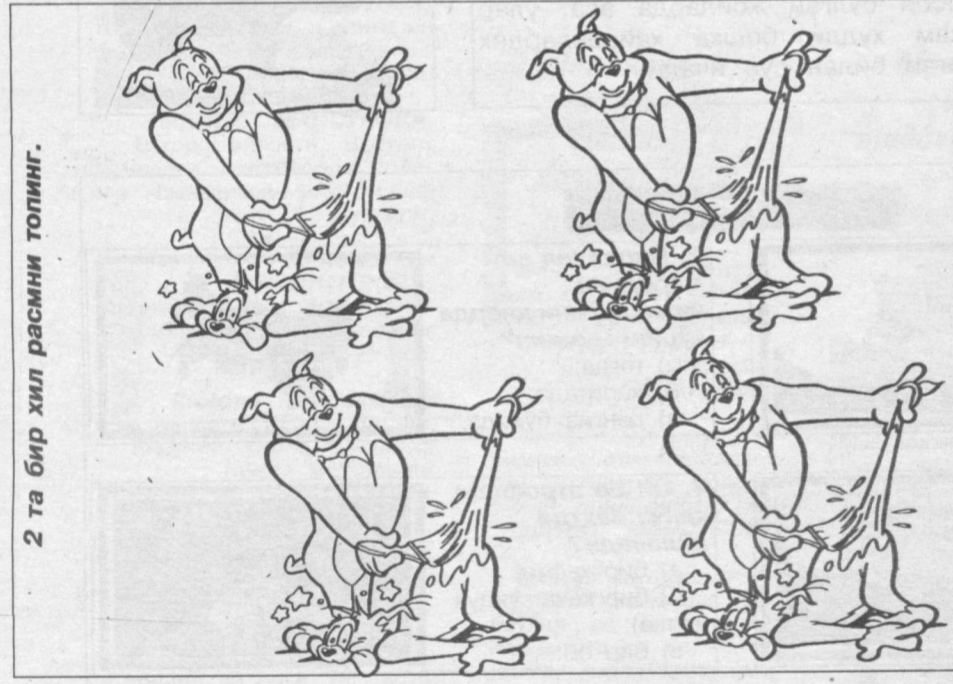
Суратдаги нуқталарни бирлаштириб чиқинг, нима ҳосил бўлди?

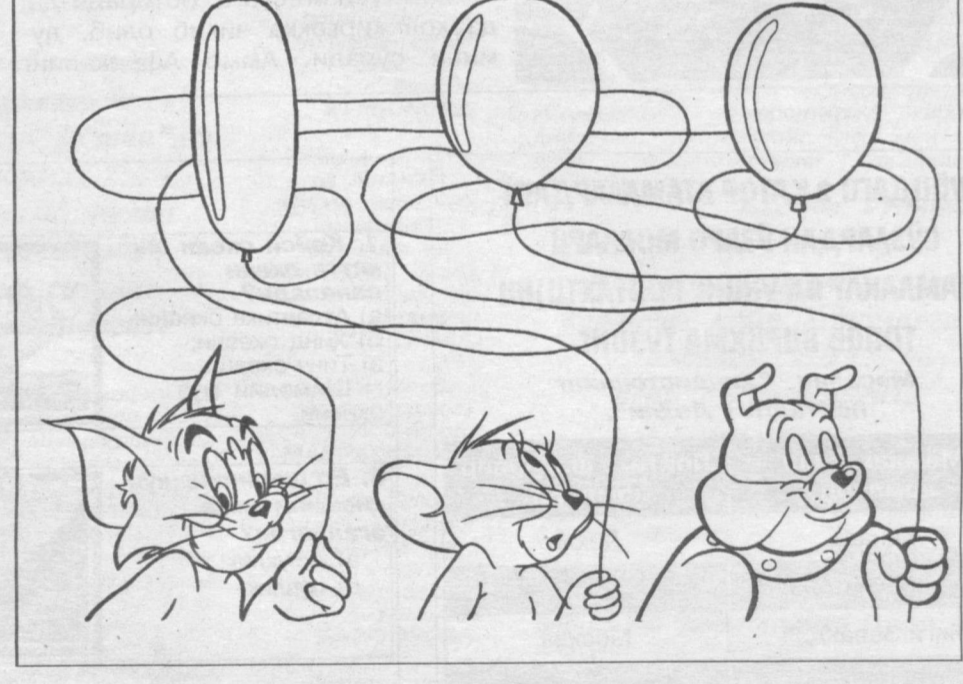
8 та бир хил шаклни топинг.

2 та бир хил расмни топинг.

2 та бир хил расмни топинг.

Суратлардаги 5 та фарқни топинг.

УСТОЗ ЮЗГА КИРСИНАМ

«Тонг юлдузи» таҳририятига юз-кузи тула табассум билан кириб келган Гулханжонга пешвоз чиққан Юлдузхон ҳайратланиб суради:

— Тинчликми, дўстим, бугун жуда хурсанд кўринасиз?

— Хурсанд бўлганда қандок. Сизни тўйга айтиб келдим.

— Қанақа тўй экан, сизни бунча қувонтирган?

— Бош муҳарриримиз Сафар Барноевнинг 60 йиллик тўйлари-да.

— Йўғ-е, ҳамон болалар

даврасида бола бўлиб, янги-янги ҳикоя, шеър қиссалар ёзиб ҳаммамизни суюнтириб юрган Сафар акамиз-а. Сираям олтмишвойга ухшамайдилар-ку, кўз тегмасин. Унда-чи, дўстим, бутуйга меҳмонларни иккаламиз биргалашиб айтамыз. Нега десангиз севимли адибнинг қалами айнан шу ерда, яъни бизнинг «Тонг юлдузи» (собиқ «Ленин учқуни») да чарчланган. У киши бундан 30-35 йиллар муқаддам газетамизнинг адабиёт ва санъат бўлимига мудирлик қилганлар. Унда «Тонг юлдузи» салкам бир миллион нусхада чоп этиларди. Узиям республикамиздаги 4 миллион боланинг ярмиси шоир эди шекилли-да. Ҳар куни қоқлаб шеърлик мактублар олардик. Сафар акамиз ана шу ҳаваскорларнинг ҳар бир машқини эринмай ўқиб чиқар, «йилт» этган умид учқунини сезса, дарҳол уша шеърни бироз таҳрир билан

газета саҳифасида чоп этиларди. Бирорта ҳам жавобсиз қолган мактубни эслай олмайман.

Уша пайтларда редакциянинг салобати ҳам, вазоҳати ҳам бошқачароқмиди, купчилик юрак ютиб, таҳририят остонасидан ҳатлай олмасди. Ана шу вазоҳатта Сафар акамиз чек қўйдилар, десам ёлгон булмас. У кишидаги самимият, бағри кенглик сабаб шоир, ёзувчи бўламан деган ёшлар «Тонг юлдузи» эшигини шартта очиб, саломни куюқ бериб кириб келадиган бўлишди. Эндиликда номлари республикамизга танилган Раҳима Содиқова, Эр

кин Усмонов, Баҳром Аҳмедов, Умида Абдуазимова, Рустам Обид каби ижодкорлар уша очиқ эшикдан биринчи бўлиб кирганлардан.

Устозимизни жасоратли, новатор журналист десак ҳам хато булмайди. Кимсан, Гафур Гулом Ойбек домлаларнинг ижодхоналарига дадил кириб бориб, улардан болалар учун ажойиб шеър ҳикоялар ундиришу, газета саҳифаларида махсус учрашувлар ташкил қилиш ҳар кимнинг ҳам қулидан келавермайди-да. Назир Сафаров, Тўхтасин Жалолов, Ғайратий, Миртемир каби аллома адибларимиз ҳам Сафар аканинг қулидан бир пиёла чой ичиш, болаларга «атаганларини» қолдириш учун кунда-кунора таҳририятга кириб утишар, урни келганда Сафар ака ёзган шеър ҳикояларни кифтини

келтириб мақтаб ҳам қўйишарди. Бу эса меҳнаткаш журналистни янги-янги асарлар ёзишга илҳомлантирарди. Газетани ушлаб турувчи, шовшувларга сабаб булувчи «мих» мақолаларнинг муаллифи ҳам купинча ўзлари булардилар. Баъзан катталар газеталари бир саҳифада айтган фикрни икки-уч сатрда айтиб қўя қолувчи ҳозиржавобликлари ҳам бор эди.

Пўлат МўМИН
ЗАФАР
НИМАЙМАН
СЕНГА, САФАР!

Ўзимнинг Олтмишвойим,
Китобхона энг бойим,
Сени кўрсам ҳар доим
Бағрим тўлар нақадар,
Сезурсанми, эй, Сафар?

Устозларни сийлайсан,
Шоирд бошин силайсан,
Ҳам шоирим, адибим,
Умри бежар асар,
Унутмагин, эй, Сафар!

Сенда орзулар лак-лак,
Бахтинг эрур «Оқ лайлак».
Доим ҳаракатдасан,
Ёр бўлмай сенга зафар, —
Ҳамма жойда эй, Сафар.

Кўндир умидим маним,
Гуруллатгил «Гулхан»им.
Оилада, даврада —
Ишинг бўлсин сарбасар —
Ҳамишали, эй, Сафар!

Билмадим ким адашар?
Нега доим алдашар —
Болаларга ёзгани
Бошдан ўтган кўп сафар,
Эсингдами, эй, Сафар.

Тинмай ёздинг ёзавер,
Семиравер, озавер.
Ҳар кимса ўз тахтини
Ўзгасан, ўзи исар, —
Дейдиларку, эй, Сафар.

Болаларга ёзмоқлик,
Савоб эрур нечоғлик.
Кўлар бизни менсимас,
Ундайлардан қил ҳазар, —
Хафа булма, эй, Сафар.

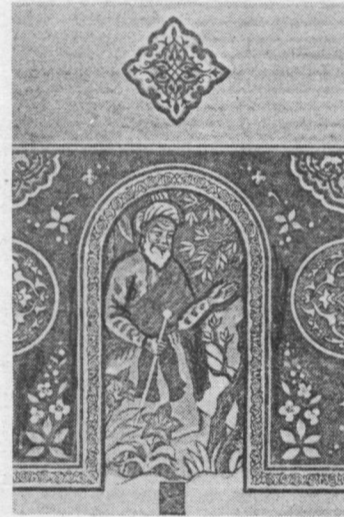
Ҳаётда кўндир «ўйин»...
Ҳеч кимга эзма бўйин!
Камтарлик теккан жонга,
Бермади бизга самар,
Сезгансан-а, эй, Сафар.

Мана ман — Пўлат Мўмин,
Ҳаётда кўрдим кўпин.
Кексайганда кўнглим ёш
Болалар ила яйрар,
Сен ҳам яйра, эй, Сафар.

Дилдан табриклайман,
Бой бўл деб, таъкидлайман.
Барно ўғли Бухорий
Ётишга бошла сафар,
Эсингдаман, эй, Сафар!

— Вой-бу, Юлдузхон, устозни биздан ҳам яхши билишингиз ростга ухшаб қолди. Демак, ижодий тантилик, бағрикенглик, ёш ижодкорларнинг ютуғидан чин дилдан севиниш, мураббийга хос қуюнчақлик у кишида ёшлиқдан бор экан-да. Биласиз-

ми бу нимадан? Болаларни оталарча меҳр билан суйганларидан, ютуқларидан суюниб, нуқсонларидан куйганларидан. Ҳар бир узбек боласи ўзлигини англаши, қадрлари ҳам, қадди ҳам баланд бўлишини истаганларидан. Бош муҳаррир сифатида «Гулхан»нинг ҳар бир саҳифасига ана шу мақсадни сингдиришга интиладилар. Журналнинг бош мақоласидан тортиб мактубот ва радио-телевиденидаги ҳар бир чиқишларида, мактаблардаги учрашувларда ҳам ёшларни жасоратли, иродали бўлишга, мутелик ва лоқайдлик, лафзсизликдан йироқ юришга чорлайдилар.

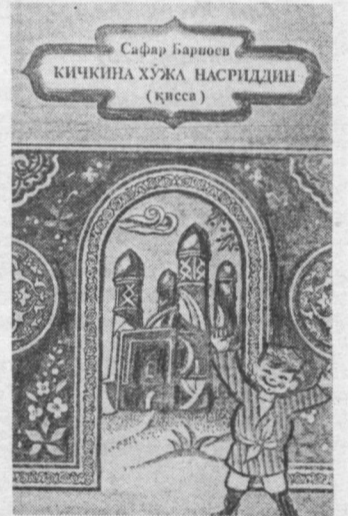

Боя сиз устоз ёш ижодкорларга меҳрибон, устозларга гамхур ледингиз-а, Юлдузхон. Булардан ташқари у киши жамоамиздаги ҳар бир ходимни уз жигарлари деб биладилар. Ҳар биримизнинг оилавий аҳволимизу ижодий камолотимизгача кузатиб борадилар. Узимизга булган ишончини оширадилар. «Ҳар бирингиз ишга худди байрамга отлангандек қувонч билан келинг, ана шунда ишда сифат ҳам, унум ҳам бўлади», дейдилар. Эҳтимол, шундан дир журналимиз адади ҳам, журналхонлар орасида обрўси ҳам кундан-кунга ошиб борапти.

Халқимизда сут билан кирган... деган нақл бор. Сафар аканинг тантиликлари ҳали-ҳануз уша. Қаердаки бир «йилт» этган истеъдодни кўрса-

лар, қулидан етаклашга, йул-йуриқ кўрсатишга ошиқадилар. Шунинг учун куп вақтлари ўқувчилар орасида утади. У кишини ҳали иқтидорлар слёти, ҳали ўқитувчилар мушоираси утказиш ташвишида юрганларини кура-сиз. Буларнинг ҳаммаси сиз билан менга ўхшаган болаларни яхши қуришларидан.

Нафис санъат лицейида сабоқ олган ва олаётган ўқувчиларнинг кўпчилиги устоздан жуда миннатдорлар. Чунки, уларга ҳам ижод сабоқлари-

дан дарс берганлар. Уларнинг сабоғи ҳам ўзига хос: бошқаларга ўхшаб «ундоқ ёз, мундоқ ёз» демайдилар. Фақат «кўпроқ ёз, такрор-такрор ўқиб чиқ», дейдилар холос. Гоҳида «Кўп ўргатмайман, лекин бир нарсани айтиб қўяйки, сен ҳали боласан, гўзал дунёнинг бор. Ўша дунёнинг, ўзининг ҳиссиётларингни ёз» дея ўғит берадилар, холос.

— Тўғри айтасиз, Гулханжон, гапирамиз десак гап кўп. Қолганини тўйда айтармиз. Ҳозир эса, газетхон ва журналхон дўстларимиз номидан Сафар акага айтадиган тилагимиз битта:

— «Гулхан» ҳам юзга кирсин, «Тонг юлдузи» ҳам юзга кирсин!

Ўша пайтда ҳам устоз шу таҳририятда юрсин. Қўллари ёзишдан, қаламлари «озин»дан тўхтамасин.

Муҳаббат ҲАМИДОВА.

СЎНТЛИ ПУШАЙМОН- ЎЗИНТЛА ДУШМАН

Мен «Тонг юлдузи» газетасининг хар бир сонини мароқ билан ўқиб чиқаман. Ундаги мунозарали мактублар мени музокарага чорлайди. 3 февралда эълон қилинган «Меҳнатни мен қилсаму...» деб номланган мақолани ўқиб шундай

БАҲО КЕТИДАН ЭМАС,БИЛИМ КЕТИДАН ЮГУР.

«Кабутар қанотидаги мактублар» рукни остида эълон қилинган «Меҳнатни мен қилсам-у...» сарлавхали мақолани ўқиб, Муқаддасга эмас, Шахлога ачиниб кетдим. Чунки Шахло бугун баҳо

«Меҳнатни мен қилсаму...»

фикрга келдим:

Муқаддасхон, сен аввало дугонангга дафтарингни бермаслигинг, аксинча, уй вазифасини тушунтириб, билмаганини ўргатишинг керак эди. Тайёрга айёрликни ўрганиб қолган дугонангни тўғри йўлга бошлашинг лозим. Уй вазифаларини кўчиртириб, дугонангга яхшилик ўрнига, ёмонлик қилганлигингни ҳис қилаётгандирсан?.. Шахлодан кечирим сўрашингни сира-сира истамайман. Чунки хар бир киши ким бўлишидан қатъий назар ўз хатосини ўзи тўзатмоғи лозим.

Дилором КЕНЖАЕВА,
Бухоро шаҳридаги
3-мактабнинг,
6-«Б»синф ўқувчиси.

кетидан югуриб, эртага ўзи қийинчиликка учраши, боши берк кўчага кириб қолиши аниқ. Уни тўғри йўлга солиш, бугунги аччиқ ҳақиқат, эртага роҳат бахш этишини тушинтириш керак. Бу фақатгина ўқитувчилар эмас, Шахлонинг атрофидаги дугоналари қатори Муқаддаснинг ҳам бурчи. Муқаддас эса, майли у биринчи бўлиб «аъло» олмаганидан хафа бўлмай кўя қолсин, мактовларга учмасин, олқиш-мақтовга берилиши оқибатида фикри, илми хира тортиб, ўтмаслашиб қолади. Шахлодан кечирим сўраш ма-

саласига келсак, майли кечирим сўрай қолсин. Чунки бу билан у енгилиб қолмайди. Айтишадик-ку ахир ҳақиқат эги-

лади, букилади, аммо синмайди деб. Хар ким кўнглини тоза тутмоғи, хар қандай кек сақлашдан йироқ юрмоғи лозим.

Ҳосият РАЖАБОВА,
Хоразм вилояти Гурлан тумани,
Бобур номли мактабнинг 9-синф ўқувчиси.

ГАПНИ ГАПИР УҚҚАНГА...

Шахло сингари қизлар орамизда учраб туради. Уларга гап уқтириш жудаям қийин. Биров бажарган ишни сўрбетларча мен бажардим дейишга ҳам уялишмайди. Бундайларнинг айби-

Акс-садо

ни юзига шартта-шартта айтиб, кўпчилик орасида изза қилиш керак. Бу эса бошқаларга ибрат бўлади.

Гулноза МАҚСУДОВА,
Тошкент туманидаги
25-мактабнинг,
4-«А»синф ўқувчиси.

ЎКСИК ҚАЛБ НОЛАСИ

*Мовий денгиз, осмонлар айтинг,
Кўкка сапчир уммонлар айтинг,
Минг бир хаёл, гумонлар айтинг,
Онажоним қачон келади?*

*Осмонимда юлдузлар порлар,
Тоғу -тошлар доволар чорлар,
Лек саволлар юрагим доғлар,
Отажоним қачон келади?*

*Оҳ-нолалар чекарман доим,
Аччиқ ёшлар тўқарман доим,
Кўзим йўлда кўринмас ойим
Дадажоним қачон келади?*

*Ўксик қалбим тўлмаса нетай?
Ота-онам келмаса нетай?
Дилим равшан бўлмаса нетай?
Нуржаҳоним қачон келади?..*

Нуриддин ШОКИРОВ,
Ургут тумани

Болалар биласизларми, қайси бир давлатда банклар кўп бўлса у бой давлат ҳисобланади. Бунинг сабаби ўша банкларда фақат ортикча пуллар тўпланиб туришида, деб ўйлайсизларми? Йўқ, банклардаги пуллар фақатгина тўпланиб турмайди, балки маълум вақт оралиғида белгиланган миқдорда фойда келтириб туради, яъни тинимсиз айлантириб турилади. Лекин, банк тизими жудаям мураккаб жараёнлардан иборат. Банкни ташкил қилиш осон, лекин унинг мўътадил ишлашини таъминлаш жудаям қийин. Банк тизимининг иши сал бузилдими, шу захотиёқ ўзига келиб тўшаётган пулларнинг мўътадил айланишини таъминлай олмайди.

Хар бир давлатда катта-кичик банклар бўла-

ЯНГИ ЁРДАМЧИ

ди. Ўзбекистонда ҳам банклар кўп: Ташқи иқтисод миллий банки, Марказий банк, турли соҳалар бўйича фаолият юритаётган тижорат банклари, хорижий банклар ва хоказо. Банк-молия академияси ва банк ўқув марказлари бор. Биласизларми, республикамиздаги ана шу банкларнинг бари Банклар ассоциациясига бирлашган.

Яқинда Банклар ассоциациясида даниялик банкир Пер Мадсен томонидан ташкил этилган «Банк маслаҳати хизмати» номли дастурнинг тақдимот маросими бўлиб ўтди. Тақдимот маросимида жаноб Пер Мадсен, Брюсселдаги ТАСИС бош идораси вакили Александр Макла-

хан, ҳуқуқий масалалар бўйича мутахассис Ксавьер Барреа, банклар ҳамда ихтисослашган ва олий ўқув юртларининг вакиллари қатнашдилар.

Болалар биласизларми, жаноб Пер Мадсен олий малакали банкир. У банк тизимининг сирасрорларини мукамал билади, ўз ишини жудаям яхши кўради.

Шу туфайли у халқро талабларга жавоб берадиган банк тизимини йўлга қўйиш учун кўп дастурлар ишлаб чиққан. У ташкил этган «Банк маслаҳат хизмати» дастури эса республикамиздаги тижорат банкларига банк фаолиятининг барча турлари бўйича техник ёрдам беришдан иборат. Бундан ташқари молиявий банк

академияларига ёрдам бериш кўзда тутилган. Жаноб Пер Мадсеннинг айтишича, агар бирорта тижорат банкида муаммоли масала туғилиб қолса-ю уни хал этиша олмаса, Европадаги йирик экспертларни тақлиф этишади. Билсангиз керак, бирон-бир соҳанинг сирасрорини сувдек ичиб юборган, бу борадаги муаммони кўзочиб-юмгунча хал этиб берадиган мутахассисларни эксперт дейишади.

Икки йилга мўлжалланган бу дастурда Европадаги йирик банкларнинг тажрибаси ва Ўзбекистон банкларининг имконияти

уйғунлаштирилган бўлиб, у республикамиздаги банк тизимининг ривожланиши ва ижобий ютуқларга эришишида жуда катта ёрдам беради.

Ана болалар, банкларга кўмаклашувчи янги дастур ҳақида билиб олдингиз.

Агар ораларингизда банкир бўлишни истовчилар бўлса, бу дастур сизларга жуда асқотади.

Муҳаббат ЙЎЛДОШЕВА

Болалар, атрофимизда юз бераётган воқеа ва ҳодисаларга синчковлик билан назар солсангиз, ҳаммиша улардан ўзингизга керакли нарсаларни билиб olasiz.

Баъзан чўчиб ёки ҳайратга солиб кечадиган ҳодисаларнинг ўзига хос сирини, сирлилигини сизни бефарқ қолдирмайди. Куйида эътиборингизга ҳавола қилаётган баъзи саргузашт воқеаларимиз ҳам айнан кимнингдир бошидан кечган.

Сизнинг орангизда ҳам шундай ҳодисаларнинг гувоҳи бўлганлар бўлса, албатта бизга ёзиб юборинглар.

ПАРИ ТАРОҚ

Менга бу воқеани бувим айтиб берганлар. Уларнинг ҳикоя қилишларича, ун беш ёшларида кашта тикишни жуда ҳам яхши кураб эканлар. Бир куни бувимнинг қишлоқларига қўхликкина бир аёл кучиб келибди. У аёл чевар, пазанда ҳам экан. Қишлоқдаги каштадузлар унга турли манзара, гул, қушларнинг суратини чиздириб олишар экан. Уша пайтда ун беш ёшда булган бувим ҳам у аёлнинг ёнига чиздириш учун оқ мато олиб борибди. Аёл бувимни хушнуд қаршилаб: «Сен парили қиз экансан», дебди ва оқ матога жуда ҳам чиройли манзараларни, рақсга тушаётган чиройли қизларнинг суратини чизиб берибди.

Бувим билан хайрлашаётиб: «Шуни тикиб битказсанг, бошингдан ажойиб воқеа кечади, фақат сен қўқмагин, қизим», - дебди.

Бувим ҳалиги аёл чизиб берган манзара-ю, қизлар суратини бир ҳафта деганда тикиб тутатибди. Кашта битган куни тунда, ҳамма уйқуга кетган бир маҳалда, бувимнинг бошига унталар чамаси гузал қизлар келишиб, уни кутариб учишибди. Ҳамма нарсани сезиб, кўриб турган бувим учиб кетаётиб пастга қарашга қўқармиш. Ва ниҳоят мевалари гарқ пишган, эртақларда тасвирланадиган бир боққа парилар қунишибди. Бу ажойиб-отларни курган бувим ҳайратдан қотиб қолибди. Шу кечаси тонггача базм булибди. Бувим ҳам уларга қушилиб рақсга тушибди.

Тонгда бувимнинг ота-онаси уйғониб қарашса, қизлари тушакпушаги билан йўқ эмиш. Улар бутун қишлоқни уйғотиб қизларини излашга тушибдилар. Шунда шу қишлоқлик Жума бобо: «Тунда қушни қишлоқдан қайтаётсам қабристон томондан қизларингизнинг товуши эшитилгандек булди», - дебдилар. Бутун қишлоқ бу гапга ишониб-ишонмай қабристонга боришибди. Не куз билан куришсинки, бир катта дарахтнинг остида бувим бемалол ухлаётган эмиш. Бувимнинг ота-онаси қўқувдан қалтираб, қизларини уйғотишга тушибди. Лекин бувим ҳеч уйғонмас эмиш. Ноилож уч-турт одам бувимни тушакда ётган ҳолича кутариб уйга олиб келишибди. Уйга келгач бувим кузларини очиб: «Мен қаердаман?» - деб сурабдилар. Ўзига келгач эса бошларидан кечган воқеаларни ҳикоя қилиб берибдилар. Қишлоқ аҳлининг баъзиси бу гапга ишонса, баъзиси ишонмай уйига тарқалибди.

Аммо бувимнинг қулида нолик бир тароқ уша парилардан мерос булиб қолибди. Чунки уша кечаси парилар бувимга сочларини тараш учун тароқ берган экан. Бу тароқни бувим оналарига кўрсатибдилар ва қишлоққа янги келган аёлнинг гапларини айтиб берибдилар. Бувим онаси билан тароқни олиб уша аёлнинг ёнига боришибди. Аёл тароқни зудлик билан оқар ариққа ташлаб юборибди. «Мана энди, - дебди у, - парилар қизингизни тинч қўядиган булди».

Орадан қанча йиллар утган булса-да, негадир бу воқеа хотирамдан ҳеч кетмайди.

ИЛОНТЕРАК

Қишлоғимиз ниҳоятда дарахтзор кўп, соя-салқин жой. Ичимлик суви танқисроқ булгани учун ҳам қишлоқ аҳолиси ҳар ун хонадонга мулжаллаб ҳовуз қазишган. Бу ҳовузлар қачон, қай тарзда қазилгани менга қоронгу. Аммо энг қизиги бир қишлоқда олтига ҳовуз булиб, шулардан утчасининг тевараги сигинадиган муқаддас жойдадир. Қишлоғимизда катта узумзор бор. Уша узумзорнинг уртасидаги ҳовузнинг теварагидаги муқаддас жой билан боғлиқ кўп воқеалар булган. Уша воқеаларнинг бири уз бошимдан утган. Ушанда бешинчи синфда ўқирдим. Ёзги таътилда албатта шаҳар болалари оронгоҳларга, турли баҳаво қишлоқларга дам олишга жўнаб кетишди. Бизда эса ушанда қишлоқ ариғию, мол боқишга мулжалланган кулдан бошқа уйингоҳ булмас эди. Қуеш тиккага келганда бутун қишлоқ аҳолиси салқин уйларига кириб ором олишар, биз болалар эса уларнинг кузларини шамгалат қилиб узимизга бирор бир эрмак ёки уйин топардик. Уша куни ҳам бу воқеа тушлик пайтида юз берди. Мен ва икки

узимнинг қўқмаслигимни кўрсатиш учун ҳам теракка чиқа бошладим.

Уша баланд тешикка етиб, секин қулимни тикдим. Қулимни тикдим-у музлаб кетдим. Менинг қулимни қандайдир қул ўзига қараб-тортар эди. Мен зурга қулимни тортиб олиб, қандайдир куч билан тешикка қардим. У ердаги чирқиллаш тинган, ениб турган қоп-қора икки кўз менга тикилиб турар эди. Шу пайт бирдан қоп-қора катта жунли бир қул уша тешикдан чиқди-ю мени пастга улоқтириб юборди. Хайриятки пастга, шудгорнинг устига йиқилдим. Зарб билан тушганимни билман холос, бошқа ҳеч нарсани эслаб олмайман. Шу билан икки ҳафтадан кўпроқ тилсиз, қул-оёқсиз ётдим. Ундан буён ҳар гал

қишлоққа борганимда илонтарак воқеаси ва ваҳимаси мени аввалгидай таъқиб қилади. Айтишларича мендан сўнг ҳам худди шундай воқеалар кўп бор такрорланганмиш.

УЗУН СОЧЛИ СУВ ПАРИСИ

Меҳриддин амаки қишлоқ кексаларидан бири. Бундан анча йиллар олдин укувчилик пайтларида уртоқлари билан биргаликда балиқ овиға Тудакул деган жойга боришарди. Тудакул Бухородаги қулардан бири. Негадир-бу қул ҳақида ҳар-хил ваҳимали мишмишлар юради. Шунинг учун ҳам ҳар баҳорда қонсирамасин деб, бу қулга бир қўйни қўрбонликка сўйиб ташлашади.

Яна Меҳриддин амаки воқеасига қайтайлик. Улар балиқ овиға чиқиб, қайқда бир уртоқлари билан биргаликда сузиб қулнинг уртасига боришганда, бирдангина Бухоро чулининг шамолли қора булутларни ҳайдаб солади. Атрофни қоронгулик босиб қулда тулқин пайдо булади. Меҳриддин амакилар қайқни қирғоқ томонга ҳайдай бошлашади. Аммо кучли туфон қайқни тўнтариб иккала уртоқ ҳам сувга гарқ булишади. Меҳриддин амакининг дусту бир амаллаб қирғоққа сузиб чиқади. Лекин Меҳриддин амаки сувга чўкиб кетади. Уртоғи шум хабарни унинг оиласига етказди. Дарҳол Меҳриддин амакининг жасадини излаш учун гаввос ёллашади. Аммо жасад топилмайди. Буни қарангки Меҳриддин амакига аза очишаётган куни узи кириб келади. Ҳамма ҳайратда қолади. Унинг айтишича уша куни чўкиб кетаётганида қулига бир узун соч илашади. Ушанга тирмашиб юқорига чиқиб қараса, қулнинг ёқасида бир аёл утирган эмиш. Уни бир чангалнинг соясига қўйиб узи гойиб булибди. Меҳриддин амаки ҳушига келганида қоп-қоронгу тун эмиш. Шундай қилиб пиеда, ҳолсиз беш кун деганда қишлоққа етиб келади.

Ҳалигача Меҳриддин амакининг узи ҳам бу сирли воқеанинг тубига етолмайди.

Ҳалима АҲМЕДОВА

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ КЎМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАҲРИР ХАЙЪАТИ:

Муртазо СУЛТОНОВ,
Жаббор РАЗЗОҚОВ, Гулнора
ИУЛДОШЕВА, Хотам АБДУ-
РАИМОВ, Инқилоб ЮСУПОВ,
ДАДАХОҲОН ЁҚУБОВ,
Миршохид МИРҲАМИДОВ,
Суннатилла ҚУЗИЕВ, Феруза
ОДИЛОВА.

«ЁШ ИҚТИСОДЧИ»

ИЛОВАСИНИ ТАЙЁРЛАГАНЛАР:
Музаффар ПИРМАТОВ,
Асқар ШОКИРОВ,
Равшан ҚАМБАРОВ,
Маҳлиё МИРСОАТОВА.

IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Оффсет усулида босилди. Ҳажми 1 босма табак. Булортма — Г-017. 46.496 нусхада босилди. Қоғоз бичими — А-3. Босишга топшириш вақти 19.00. Топширилди — 18.30.

• Руйхатдан утиш тартиби № 000137
• Манзилимиз: 700083, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
• Намр курсаткичи: № 64563
• Телефон: 1-33-44-25
• 1-36-57-91
• 1-36-54-21